

**»LEPŠEGA PAČ NI NA SVETU,
KOT JE NAŠ ČEVLJARSKI STAN ...«
Žirovsko čevljarstvo skozi čas**

Katalog čevljarске stalne razstave v Stari šoli

Muzejsko društvo Žiri, 2015

»LEPŠEGA PAČ NI NA SVETU, KOT JE NAŠ ČEVLJARSKI STAN ...«
Žirovsko čevljarstvo skozi čas

Katalog stalne čevljarske razstave v Stari šoli

Izdalo in založilo:

© Muzejsko društvo Žiri,

Tabor 2, 4226 Žiri

Zanj: Miha Naglič, predsednik

Elektronska publikacija je dostopna tudi na

spletni strani <http://muzej-ziri.si/>

Cena: 5,00 EUR

Naklada: 100 izvodov

MUZEJ ŽIRI

Besedilo: Tita Porenta

Uredila: Tita Porenta

Lektorirala: Jerneja Jelovčan Koselj

Fotografi in viri fotografij:

Durian-Ress, Saskia: *Schuhe*. Hirmer Verlag, 1991, *Fototeka Gorenjskega muzeja*, *Fototeka Loškega muzeja Škofja Loka*, *Fototeka Mestnega muzeja Ljubljana*, *Fototeka Muzeja za novejšo zgodovino Slovenije*, *Fototeka Muzejskega društva Žiri*, Franc Temelj: *Žirovski album: najkrasnejše žirovske razgledne dopisnice: 1899–2000*. Ljubljana: Pegaz International, 2000, Marko Habič (Slovenski etnografski muzej, Darjan Kacin, Gregor Klemenčič, Jaka Koman, Tomaž Lauko (Narodni muzej Slovenije), Boštjan Meglič (Tržiški muzej), Polona Mlakar Baldasin, Janez Pelko, Tita Porenta, Igor Pustovrh, Borut Slabe, Andrej Štremfelj, Franc Temelj, *Zbornik 30 let tovarne obutve Žiri*, Alpina Žiri 1977

Žiri, marec 2015

Publikacijo so finančno podprli:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

685.3(497.4Žiri)(091)(083)

PORENTA, Tita

"Lepšega pač ni na svetu, kot je naš čevljarski stan ---" : žirovsko čevljarstvo skozi čas : katalog čevljarske stalne razstave v Stari šoli / [besedilo Tita Porenta ; fotografi in viri fotografij Durian-Ress, Saskia ... et al.]. - Žiri : Muzejsko društvo, 2015

ISBN 978-961-92275-1-0

1. Gl. stv. nasl.

278944768

Stalna razstava: »**LEPŠEGA PAČ NI NA SVETU, KOT JE NAŠ ČEVLJARSKI STAN...**«
Žirovsko čevljarstvo skozi čas
(1. del: 5. november 2010, 2. del 20. april 2012)

Odbor za pripravo projekta:

Anton Beovič st., Marko Kavčič, Rok Klemenčič, Petra Leben Seljak, Miha Naglič

Avtorica razstave: Tita Porenta

Oblikovala: Beta Poljanšek Koman

Lektorirala: Jerneja Jelovčan Koselj

Prevedli: Cilka Demšar in Nives Sulič Dular

Strokovni sodelavci:

Marijan Bogataj, Jožica Kacin, Marko Kavčič, Anton Klemenčič, Marija Košir, Anton Mlakar, Stane Kosmač, Janez Novak, Tone Pintar, Jernej Podobnik, red. prof. ddr. Marija Stanonik, Andrej Štremfelj, Janez Šmitek, Alfonz Zajec

Priprava pedagoškega kotička: Franc Kralj

Gradivo uporabljeno na razstavi, so prispevali:

Alpina d. d., Arhiv Republike Slovenije, Arhiv RTV Ljubljana, Ljudska pravica (15. 8. 1948), Loški muzej Škofja Loka, Muzejsko društvo Žiri, Narodni muzej Slovenije in zasebni lastniki (Ernest Demšar, družina Marka Čara, Viljem Eržen, Rok Klemenčič, Tone Mlakar, Moški pevski zbor Alpina, Pihalna godba Žiri, Beta Poljanšek Koman, Špela Porenta, Dušan Strlič, Zorka Štajer, Andrej Štremfelj, Cene Šubic, Franc Temelj, Ada Uršič, Martin Žnidaršič).

Konserviranje gradiva: Gorenjski muzej, Stane Kosmač, Alojz Modic, Tržiški muzej

Audiovizualna dela:

1. Dokumentarni film: **Filmski Obzornik 30: Industrija čevljev v Žireh, 1948.**

Original hrani Arhiv Republike Slovenije, Slovenski filmski arhiv.

2. Dokumentarno igrani film **“Žirovski čevljar”**. Prikaz ročne izdelave gojzar šivane obutve in obutve v klinčani – zbiti izdelavi. Žiri, 2010.

Vodja projekta: Rok Klemenčič, scenarij in avtor branega besedila: Marijan Bogataj, kamera 1 in montaža: Darjan Kacin, kamera 2: Ivan Menard, fotografija: Darjan Kacin, Gregor Klemenčič, Katja Bogataj, pripovedovalki: Mojca Oblak in Andreja Camernik (Radio Sora), čevljarja: Anton Gorjup, Franc Kranjc, šivalka: Danica Gorjup.

3. Videoprojekcija:

65 let Alpine (1947–2012): Razvoj podjetja in njegovega delovnega utripa, 2013.

Tekst: Tita Porenta, sodelavci: Marijan Bogataj, Jožica Kacin, Marko Kavčič, Rok Klemenčič, Miha Naglič, Jernej Podobnik, Alfonz Zajec, pripovedovalec: Franci Černe, prevedla: Cilka Demšar, videoobdelava: Peter Urbanija, glasbena spremljava *Žirovska: Pihalno društvo Žiri (uvod) in Moški pevski zbor Žiri (konec)*; Slikovno in fotografsko gradivo, uporabljeno v videoprojekciji, hranijo Muzejsko društvo Žiri, fototeka Alpina, Pihalno društvo Žiri, Moški pevski zbor Žiri in nekdanji zaposleni v Alpini.

Mizarstva dela: Mizarstvo Artač, Marko Mrlak

Tiskanje panojev: Oblikovanje Križaj

KAZALO

ŽIROVSKA ČEVLJARSKA ZGODBA (Miha Naglič).....	5
ŽIROVSKI ČEVLJARSKI ZBIRKI NA POT.....	6
O MUZEJSKEM DRUŠTVU ŽIRI IN ČEVLJARSKI ZBIRKI	7
PRVI SLEDOVI O ČEVLJARJIH V POLJANSKI DOLINI.....	12
<i>»EN ŠUŠTAR JE PRŠU Z VANAJNIH DEŽEL...«</i>	
Žirovsko čevljarstvo v 19. stoletju in do 1. svetovne vojne.....	17
ZLATA DOBA ŽIROVSKEGA ČEVLJARSTVA (20. leta 20. stoletja) in DOBA ZADRUG (30. leta 20. stoletja).....	30
<i>»SLUŽITI ZAČNE...«</i>	
O vajencih (ler(k)ovcih, lerpulih) v delavnicah žirovskih čevljarstev pred drugo svetovno vojno	51
ŽIROVSKO ČEVLJARSKO PODJETJE V KRANJU (1943–1945).....	57
USTANOVITEV IN RAZVOJ TOVARNE ALPINE (1947–2012).....	58
BLAGOVNA ZNAMKA ALPINE – NESNOVNA INDUSTRIJSKA DEDIŠČINA	76
ALPINA IN VRHUNSKI ŠPORT.....	78
• Z Alpino na strehi sveta.....	78
• Alpina in smučarski tekmovalni športi.....	81
• Najvišja odličja tekmovalcem in prestižne oblikovalske nagrade.....	86
TRADICIJA IN STALNICA	
Program planinske in pohodne obutve Alpina.....	93
ALPININ RAZVOJ	
Športni program.....	99
• Smučarski program.....	99
• Program smučarsko-tekaške obutve.....	109
• Druga športna obutev.....	113
ALTERNATIVA ŠPORTNEMU PROGRAMU	
Alpinin program lahke modne obutve.....	116
VIRI IN LITERATURA.....	126
OBJAVE V MEDIJIH.....	128

ŽIROVSKA ČEVLJARSKA ZGODBA

Če bi mi postavili vprašanje, kaj je najbolj značilno za Žiri in Žirovce, bi me pri iskanju odgovora spravili v zadrego. Če pa bi to vprašanje časovno omejili na drugo polovico 20. stoletja, bi vam odgovor izstrelil kot iz topa. Ponovil bi tedaj veljavno enačbo: »Žiri so Alpina in Alpina so Žiri!« In če bi to vprašanje razširili na minulo stoletje v celoti, bi videli, da je bilo čevljarstvo glavna gospodarska dejavnost moških na Žirovskem; ženske so v prvi polovici stoletja največ klekljale, po industrijski revoluciji, ki jo je v Žiri zanesla Alpina in ko je dotlej enovito in zahtevno delo čevljarja razpadlo na vrsto bolj in manj zahtevnih opravil na tekočem traku, so se moškim v Tovarni (tako so takrat rekli Alpini) pridružile tudi ženske. V stoletjih in tisočletjih pred 1900 je velika večina Žirovcev delala na zemlji in si prav po svetopisemsko v potu svojega obraza služila svoj kruh. O tem pričata tudi najstarejša žirovska zgodovinska vira, arheološki in pisni. Prvi vir so kamnita strgala, orodja, ki so jih pred 50 tisočletji uporabljali neandertalci iz Matjaževih kamr. Drugi je naš najstarejši pisni vir, Loški urbar iz leta 1291, v katerem piše tudi, kaj so takrat pridelovali in kaj od tega so bili dolžni dajati loškemu gospodu. Kako bo v 21. stoletju, še ne vemo. Dejstvo pa je, da je delež zaposlenih v Alpini močno upadel; okrog 1985, ko je bila Tovarna na vrhuncu, je bil več kot 60 odstotkov, četrto stoletja pozneje znaša le še petino.

Kakorkoli že, zgodba o žirovskem čevljarstvu je velika, v 20. stoletju tudi osrednja zgodba. Že v prvi postavitvi žirovskih muzejskih zbirk v letih 1973-2003 si je zaslužila osrednjo razstavo. Po temeljiti prenovi muzejske stavbe smo jo morali po 2009 postaviti povsem na novo. Postavilo se je vprašanje, komu zaupati avtorstvo razstave. Jo poveriti čevljarskemu strokovnjaku iz Alpine ali muzejski stroki? Odločili smo se za slednjo. Kdo od slovenskih muzealcev pa bi bil nam najbolj primeren? Spodobilo se je, da kot predsednik Muzejskega društva Žiri najprej vprašam ddr. Marijo Stanonik, prvo damo slovenske slovstvene folkloristike in našo častno članico. Svetovala je mag. Tito Porenta. Ker je v današnjih časih moderno še »drugo mnenje«, sem se z enakim vprašanjem obrnil na muzejsko sosedo Ivano Leskovec, direktorico Mestnega muzeja Idrija. Odgovor je bil – enak. Dileme torej ni bilo več, vprašal sem še imenovano, pristala je, začelo se je delo, trajalo je tri leta, rezultat pa je viden na novi, dvojni razstavi o žirovskem čevljarstvu. Vabimo, da si jo ogledate v našem muzeju in na spletu, o njej pa govori tudi ta katalog.

Miha Naglič
Predsednik Muzejskega društva Žiri

ČEVLJARSKI ZBIRKI MUZEJSKEGA DRUŠTVA ŽIRI NA POT

V začetku novembra 2010 je bila ob 40. obletnici ustanovitve žirovskega pododbora *Muzejskega društva Škofja Loka* v Stari šoli v Žireh slovesna otvoritev prvega dela stalne razstave o razvoju žirovskega čevljarstva do ustanovitve Alpine; 20. aprila 2012, ob 65-letnici ustanovitve Tovarne športnih čevljev Žiri, pa še razstava o razvoju blagovne znamke te tovarne, ki jo danes poznamo kot Tovarno obutve Alpina Žiri. Razstavni projekt je izpeljalo Muzejsko društvo Žiri pod vodstvom Miha Nagliča, v sodelovanju z Alpino in ob podpori Občine Žiri, drugi del pa tudi Ministrstva RS za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, ki je podprlo prijavo društva na javni razpis MK JPR-KD 2011.

Čeprav od leta 2008 vodim Mestni muzej Radovljica, ki deluje v okviru Muzejev radovljiške občine, sem se za sodelovanje v projektu prenove stalne čevljarске razstave v Žireh odločila kot nekdanja kustodinja Tržiškega muzeja, kjer sem vrsto let skrbela za tržiško čevljarско dediščino. V Tržiškem muzeju je bil leta 1989 izdelan načrt za ustanovitev *Slovenskega čevljarškega muzeja*, ki se po osamosvojitvi Slovenije ni izvajal v načrtovanih okvirih, saj so v povsem novih družbenogospodarskih razmerah tedanje slovenske čevljarске tovarne, ki bi sicer lahko materialno podprle to idejo, večinoma propadle. O podobni ideji, ki sta jo oblikovala dr. Marija Stanonik in dr. Angelos Baš, so razmišljali tudi v Žireh, zato tedanji direktor Alpine Bojan Starman ni podpisal dogovora o sodelovanju s Tržiškim muzejem. V Tržiču se je načrt nato izvajal v lokalnih okvirih ob podpori Peka, Žirovci pa še niso uspeli ustanoviti svojega muzeja, ki bi sistematično obdeloval in nadgrajeval zbirke. Potem, ko sem skozi leta spoznala tržiško čevljarско zgodbo in dediščino, sem bila zelo vesela, da sem se po več kot dvajsetih letih, ko je končno padla »železna zavesa« med čevljarškima centroma, lahko seznanila s še eno zgodbo in uredila tudi žirovsko zbirko, ki je nekoliko drugačna od tržiške. Imela sem veliko dela, vendar je za mano zanimiva izkušnja.

Razstavni projekt je poleg razstave vključeval avdiovizualne produkcije, izdajo brošure in dve predavanji, na novo pa smo sestavili tudi inventarno knjigo, v kateri je vpisanih skoraj 400 predmetov, povečini razstavljenih na stalni razstavi, in nekaj drugih, sprva uvrščenih v ožji izbor za razstavo, a so bili potem zaradi pomanjkanja prostora izločeni. Razstava je na ogled na dveh informativnih panojih v prvem nadstropju hodnika Stare šole in v dveh manjših prostorih, kar pomeni, da vključuje zgolj osnovne informacije o razvoju žirovskega čevljarstva. V nadaljevanju čaka MDŽ še veliko dela, zato mu najiskrenejše želim, da bi skupaj z lokalno skupnostjo, Ministrstvom RS za kulturo in muzejsko stroko našli možnost, da bi tudi žirovska zbirka prerasla v muzej, kjer bo dobil delo domači kustos. Žirovska čevljarška zbirka vsekakor presega lokalni pomen, še posebej sem vesela, da smo jo uspeli urediti prav zdaj, ko sta v težavah še zadnji dve večji tovarni obutve v Sloveniji, Peko in Alpina, in morda tako ujeli zadnji vlak, preden v globalizaciji utone spomin na domače znanje.

Stalno razstavo **»LEPŠEGA PAČ NI NA SVETU, KOT JE NAŠ ČEVLJARSKI STAN ...«** smo pripravili številni sodelavci, ki so navedeni v kolofonu razstave. Vsem se na tem mestu najlepše zahvaljujem za zaupanje in sodelovanje, muzejskemu društvu pa želim uspešno delo pri varovanju lokalne kulturne dediščine še naprej.

Tita Porenta
avtorica razstave

O MUZEJSKEM DRUŠTVU ŽIRI IN ČEVLJARSKI ZBIRKI

Žirem sta zadnje poldrugo stoletje poleg kmetijstva in nekaj novejših dejavnosti dajali gospodarski pečat tudi čevljarstvo in klekljarstvo. Ob njunem moderniziranju oziroma usihanju so Žirovci želeli ti dve tradiciji in krajevni posebnosti ohraniti za spomin tudi v obliki muzejske zbirke.

Salonar z zlato klekljano čipko simbolično povezuje tradiciji žirovskih čevljarjev in klekljaric.

Fototeka Muzejskega društva Žiri (v nadaljevanju MDŽ). Foto: Igor Pustovrh, 2010.

Prvo razstavo o žirovskem čevljarstvu so si obiskovalci lahko ogledali v prostorni delavnici ob otvoritvi nove Tovarne športnih čevljev v Žireh že **15. avgusta 1948.**

ŽIROVSKI ČEVLJARJI SO SE PRESELILI IZ TEMAČNIH DELAVNIC V NOVO TOVARNO

V nedeljo ob otvoritvi nove tovarne športnih čevljev v Žireh je bila v prostorni delavnici razstava, ki je prikazala razvoj čevljarstva v tem kraju. Skleni koles ob prethodnih razstavah so bile.

OD 1880 DO NOVE TOVARNE

V temačni hiši sedel na trinožniku pri majhnem oknu najstarejši žirovski čevljar, 80-letni Kolar. Sam je v hiši in nihče mu ne pomaga pri izdelovanju prvih žirovskih čevljev. Na kolenski vijači drži in počasi oblikuje notranjost na ko-

gedi je žirovski čevljar neustrašno po- pravil borcem čevlje. Žirovski čevljar. Naglo je organiziral veliko čevljarstvo delavnic na dvorcu in pri IV. korpusu. Mnogo borcev se je s hvaloslovjem spominjalo žirovskih čevljarjev, ko so jih našli in dajali stali na stiri in bodi po gorendih hribih. Del razstave je po- svojen tem čevljarjem.

Svoboda... ta beseda in živje zano so tudi žirovskemu čevljarstvu omogo- čile nov velik razmah. Ne redi tri, ose- štali so eno zadnjo. Temistilo se je pra- čitili in pogoj za vstop ni bil več tako

čevljarjevi moister siva podplate, pri de- seti čevlji. Pri enajsti podplate, pri tri- najsti je čevlji gotov. Podplate kijevo s neko žirovski moister, to pristoje de- ves, nihovim čevljem.

To brigadno delstvo se namdi nič koliko več čevljev in mnogo se prihrani na materialu in čen.

Na koncu razstave so razstavljenci izdelki — odlični gotarji, tedni plani- odi čevli, posebno izdelani zadnji čevli...

Del nove tovarne športnih čevljev v Žireh

visok delež kakor nekdi. Dalo je šlo, toda ne tako, kakor so si želeli napre- di. Žirovci. Na ti kmeti so bila zatre- sena skladišča in delavnice, v vseh va- seh okoli Žirov in celo v Trzin. Delar- nice niso bile drugače od predvojnih: temne, lezene in mnogo premalo so bile, da bi se dalo v njih prav razvilo. Ni bilo mogoče ustreči zahtevnosti, več čevljar sase je moral izdelati čevlji od začelke do konca. V delavnici pa so bili, tedi, toda: vendar, novi kmeti. Bili so borci. Na zadnjem sestanku so od- ločili, da prestopijo v državni sektor. Nekaj jih je bilo, ki tega koraka niso razumeli in nevarno so zmanjavali z glavami.

Toda zdaj že imajo odgovor. Lani ko leto se je začelo ziti 80 mladih lastih čevljarke obrti. Prišlo je v istem čen. Prvi učenci so že pomožniki in tovarna je začela država graditi novo tovarno. Prvi učenci so že pomožniki in tovarna je država. Svetli, moderna, eno samo zasteljeno okno. V tej tovarni so začeli delati v nedeljo. Ne več tako, kakor prvi moister leta 1880, temveč po bri- gadnem sistemu. Tega je uvedel in ure- dil tov. Naglo. Za balni mišicami sedi brigada. Tu niso več samo čevljarji. Po- borci brigade je sestavljena iz mladih delali, novih žirovskih čevljarji. Brigada dela. Stroj je urezal umje. Na električni šivalni stroj je dekle sesile vrhne umje, ostalo delajo brigadisti. Pri prvi misli obnavljajo dekleta notranji. Gotovi dali v prvi lasti grede 5 drugi misli, tu nabavijo notranji. Pri poslednji ga dekleta vlijejo. Tako sledi naglemu delu od mize do mize. Pri lesti mizi

Dolga, nepretrgana vrsta obdeloval- cerj se vrti v razstavnem prostoru. Ogledujejo si novo tovarno. Kadar iz- lidite se čudi: kje je tako lepa tovarna na evit? Stare žirovske matere in stari čevljarji so tudi po dve uri čakali, da se je dolga kolona toliko premak- nila, da so prišli do razstavnega pro- stora in v novo tovarno. In sami pome- in veliko zasedenje je napolnilo čev- ljarje, ko so videli nove delavnice, pol- ne sonca, s parkirno, belimi stenami, tehnično trdnost in vreni pridobljeni moderne tehnike. Prvi so kmetje s Meleča vrb, Svodnja in Fulin, ma- štani iz Loke in od drugod. Ni mogote popasti obdelovanje ljudi, ko so si ogledovali tovarno. To je sanatorij, pra- vilo Žirov in toliko, da je s tem vse povedano.

V devetdesetih mesecih je podletje varno. Na tem gradbišču je »Projekt« projektirali največ stariškov. To gradbišče si je ocvilo prehodno zastavilo. Vilo do dala so vili gradbišču tudi bari- zadružniki, ki so radi in vedno priko- čili na pomoč s prostovoljnimi delom. To- kar je bila dolgoletna žela čevljarjev, imeti lepo moderno tovarno, je nova država uredila tri leta po osvobo- diti.

V novi tovarni je vse najmoderneje. V velike delavnice je napeljana cen- tralna kurjava in naprava za ogrevanje in hlajenje zraka, v stropnih bo vodila maza in topla voda, stenci vse delar- nice je napeljal odvalnik za smeti, ki padajo v jelo, prav redi po centralni kurjave. V delavnici stole lino izdelane čevljarke mišice s aluminastimi izdelki. Delavnice v istem nadstropju niso le- čene s stenami, temveč s s mestami, da je povod dovolj svetlobe. Širozi vse nadstropja tovarne gre držalo, ki bo prenašalo umje in petelčke iz nad- stropja v nadstropje. Način dela bo s tovarni po zalogi starih žirovskih moi- strov najmodernejši. Tehniški trak je ve- lika pridobitev tovarne.

Delo si čevljarji sproti lopotopolnijo. Naglo je izdelali novo napravo za iz- delovanje drete. Čevljarji ne bodo vlekli drete na ločen kakor nekdi, temveč na posebnih mizici, izdelani po Nagi- čevnem nadetu. Malik je nekdi poseb- ben stroj za namakanje umja. Vsih in nihki doprineel in dana stiri redi Žirov ena najmodernejših tovarn za čevlje.

Žirovski čevljarji bodo polnili v avio- državo iz nove tovarne na stotine čevljev. Držali se bodo besedi podpredsednika vlade LRS dr. Marijana Breclja, ki jim je delali v svojo tovarno imati, in to- verna je last nas vseh. Dobro izkoristite stroje v tej, študite s materialom in to- čuvajte kot panico v svojem očesu.

Z razstave: »Matevž Kopitar, čevljar v letu 1890.

V GOZDOVIH

Sto in je več Žirovcev je odšlo v partizane. V vsakem bataljonu in bri-

Novica ob otvoritvi Tovarne športnih čevljev Žiri je poročala tudi o prvi čevljarški razstavi.

Ljudska pravica, 17. avgust 1948.

20. maja 1970 so se za muzejsko dejavnost zavzeti Žirovci najprej organizirali v pododboru *Muzejskega društva Škofja Loka*. Že tri leta kasneje, **1973**, so skupaj z loškimi kolegi in pod strokovnim vodstvom *Loškega muzeja Škofja Loka* v Stari šoli v Žireh iz številnih donacij domačinov uredili prvi stalni muzejski zbirki o razvoju čevljarstva in klekljanja v žirovski dolini.

Prireditev v Stari šoli 25. maja 1980 ob deseti obletnici muzejske dejavnosti v Žireh.

Fototeka Loškega muzeja Škofja Loka.

Leta **1975** so v skladu z novo zakonodajo o društvih Žirovci ustanovili svoje muzejsko društvo. Za razvoj zbirke je bilo izrednega pomena delo članov društva, ki so gradivo zbirali, urejali, proučevali in omogočali obiskovalcem njegov ogled.

Ustanovna listina

Muzejskega društva Žiri.

Čevljarska zbirka MDŽ, 26. december 1975,
v = 35 cm, š = 26 cm, inv. št. ŽI;175.

Foto: Igor Pustovrh, 2010.

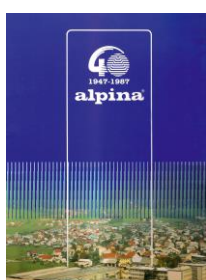
Skupaj z nekaterimi drugimi (*Likovno zbirko* in *Zbirko NOB*) sta bili čevljarska in klekljarska zbirka na ogled vse do leta **2004**, ko se je začela **prenova** stavbe Stare šole in načrtovanje

novih programov in vsebin. Ta čas je bila zbirka začasno shranjena v prostorih Zdravstvenega doma Žiri.

Del stare muzejske postavitve čevljarske zbirke pred letom 2004.

Fototeka MDŽ.

*Veliko podatkov o zgodovini žirovskega čevljarstva je bilo objavljenih v **treh jubilejnih zbornikih tovarne Alpina**, različnih številkah **Žirovskega občasnika** in **Loških razgledov**.*

Vse muzejske predmete je bilo potrebno očistiti in zaščititi pred nadaljnjim propadanjem: na fotografijah sta čevljarški stroj in čevljarško kopito pred konservacijo; kako predmeta izgledata po posegih v Trziškem in Gorenjskem muzeju, si oglejte na razstavi.
Foto: Boštjan Meglič (stroj) in Tita Porenta (kopito), 2010.

Ob prvem delu razstave je bil posnet tudi dokumentarno igrani film »Žirovski čevljar.«
Foto: Gregor Klemenčič, 2010.

Takole se je poleti 2010 pripravljala nova stalna razstava: ožja skupina za pripravo razstave (od leve proti desni: Beta Poljanšek Koman, Miha Naglič, Tita Porenta in Rok Klemenčič) pregleduje predloge za panoje v razstavnih prostorih Stare šole.
Foto: Jaka Koman, 2010.

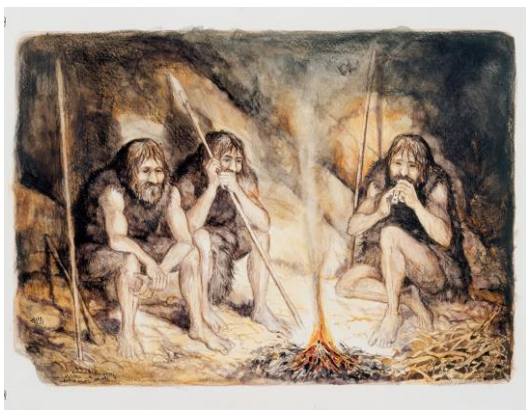

Prenovljena Stara šola v Žireh (2009), kjer so razstavljene muzejske zbirke Muzejskega društva Žiri. Foto: Igor Pustovrh, 2010.

PRVI SLEDOVI O ČEVLJARJIH V POLJANSKI DOLINI

V prvem delu razstava pripoveduje o **najstarejših sledovih čevljarjev v Poljanski dolini** v času **Freisinškega gospostva** ter o skromnih, a odločnih začetkih domačih čevljarских mojstrov, ki so svoje znamenite žirovske čevlje v **19. stoletju** začeli prodajati daleč izven rodne doline.

Okoli 50.000 let pred sedanostjo se je v bližnjih **Matjaževih kamrah** nad Žirmi zadrževal **neandertalec – pražirovec**. O tem, ali si je s preprostim orodjem že **znal izdelati obutev**, so mnenja strokovnjakov deljena, gotovo pa bi mu le-ta v tedanjem podnebjū vsaj za silo zaščitila nogo pred mrazom, vlago in ostrimi kamni.

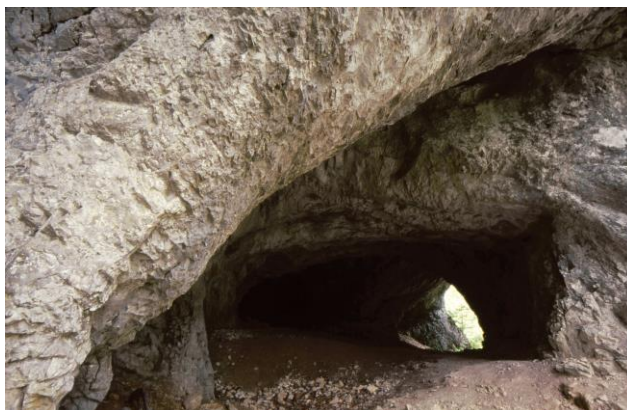

Podoba (bosih) neandertalcev.

Avtor risbe: Jurij Mikuletič.

Foto: Tomaž Lauko.

Original hrani Narodni muzej Slovenije.

Matjaževe kamre, najstarejša »hiša« pražirovcev.

Foto: Janez Pelko.

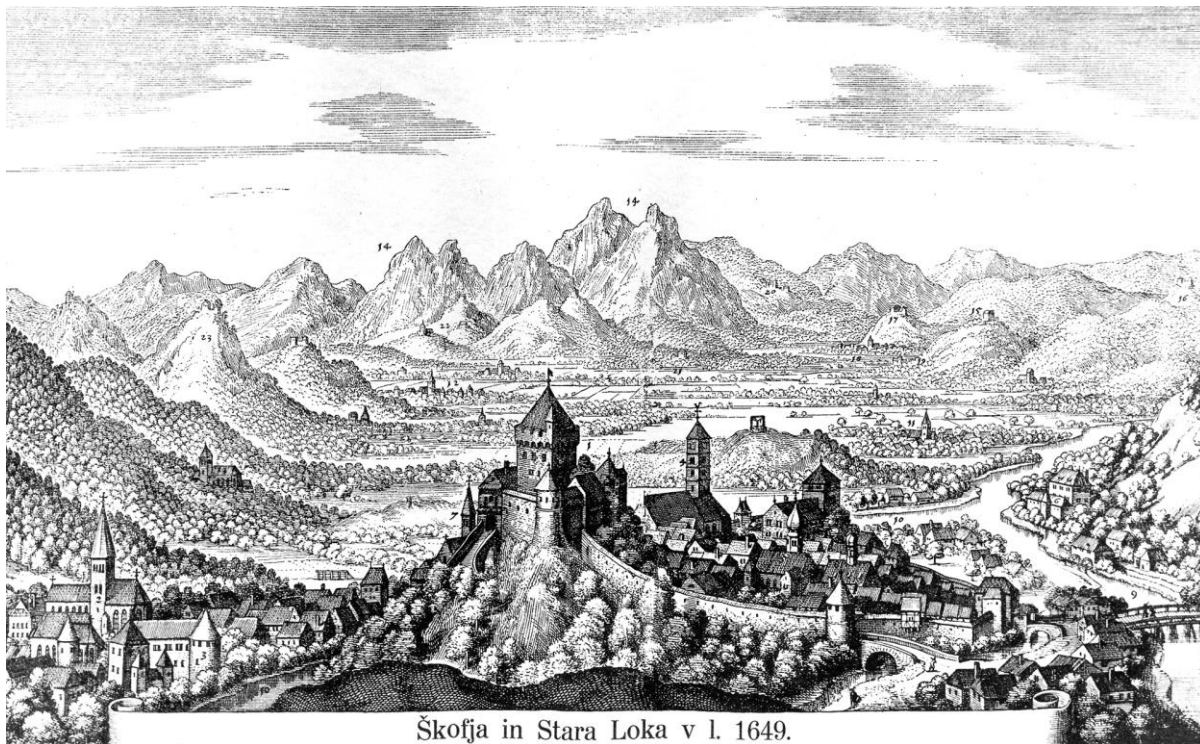

Arheološke najdbe – orodje neandertalca iz Matjaževih kamr.

Foto: Tomaž Lauko.

Originale hrani Narodni muzej Slovenije.

Med letoma **1030 in 1803** je območje Žirov spadalo pod **loško gospostvo**, ki je bilo last freisinških škofov. Med pretežno kmečkim prebivalstvom so se v urbarjih poznega srednjega veka pojavili tudi **podeželski čevljarji**, ki niso bili člani loškega čevljarskega ceha. Čevlje so za lastne potrebe in kmečko trgovino izdelovali iz kvalitetnejšega, **doma ustrojenega usnja**, zato so prišli z loškimi meščani večkrat v spor, o čemer poročajo številne **vizitacije škofovih odposlancev**.

Škofja in Stara Loka v l. 1649.

Sedež srednjeveškega fevdalnega gospostva v Škofji Loki, pod katerega je spadalo območje Žirov vse do leta 1803.

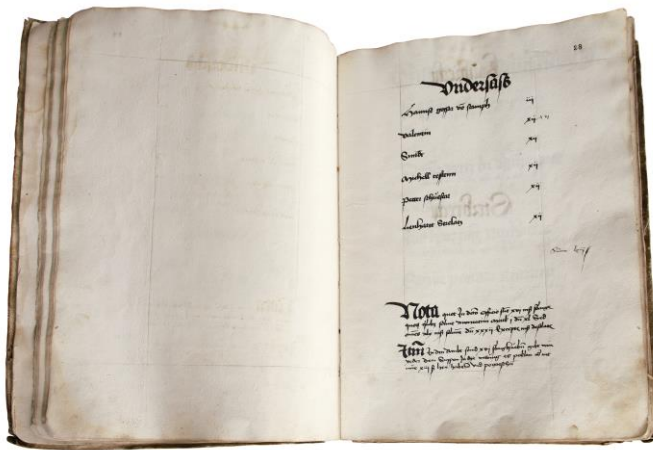
Fototeka Loškega muzeja Škofja Loka.

Podoba podeželskih strojarjev, ki so strojili kvalitetno domače usnje za močne čevlje. Detajl iz freske sv. Nedelje v Crngrobu iz 16. stoletja.

Foto: Marko Habič.

Fototeka Slovenskega etnografskega muzeja.

Loški urbar iz leta 1501, kjer se prvič omenja žirovski podeželski čevljar Peter Shuster.

Foto: Igor Pustovrh, 2010.
Original hrani Arhiv Republike Slovenije.

Žirovci so se do druge polovice 19. stoletja pretežno ukvarjali s kmetijstvom. Podoba kmeta z značilnim obuvalom, prva polovica 16. stoletja.

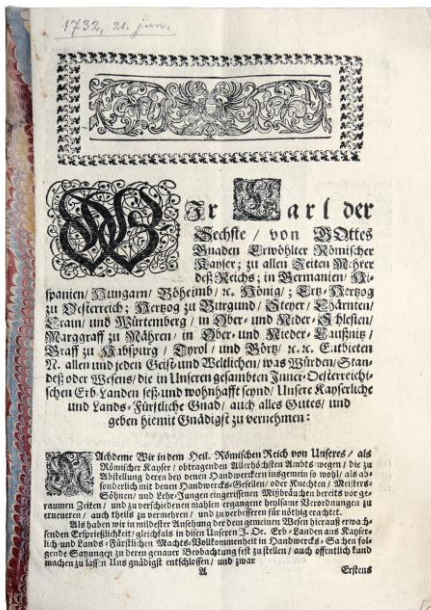
Fototeka Mestnega muzeja Ljubljana.

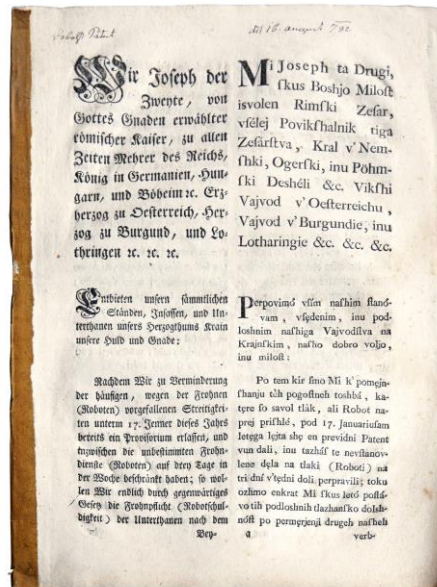
Skrinjica škofjeloškega čevlarskega ceha.

Original hrani Loški muzej Škofja Loka.

Družbene spremembe konec 18. (terezijanske in jožefinske reforme) in napoleonove vojne na začetku 19. stoletja so pospešile propad loškega srednjeveškega fevdalnega posestva. Žirovci so se smeli **svobodno podati v svet**, od koder so **prinesli novo znanje** o izdelovanju čevljev.

Naslovnica Patenta o obrteh iz leta 1732,
ki je omejil stare privilegije cehov v mestih.
Foto: Igor Pustovrh, 2010.
Original hrani Arhiv Republike Slovenije.

Naslovnica enega od dvojezičnih avstrijskih patentov o odpravi podložništva,
ki so v 18. stoletju kmetom postopoma prinesli osebno svobodo.
Foto: Igor Pustovrh, 2010.
Original hrani Arhiv Republike Slovenije.

Čevelj, imenovan »Poulaine«, za katerega je bila značilna dolga konica, 14. stoletje.

Otroški čevelj, 15. stoletje.

Čevelj, imenovan tudi »kravji gobec« ali »račji kljun«, 16. stoletje.

Beneške »hodulje«, 17. stoletje.

Ženski čevelj z značilno peto 18. stoletja, ki je bila ponavadi rdeče barve.

Ženski satenasti plesni čveljci, 19. stoletje.

Podobe obuval evropske visoke mode od 14. do 19. stoletja; njihova značilnost so bile različne ekstremne oblike in bogato okrasje, par čevljev je bil izdelan enako za levo in desno nogo; nižji sloji so nosili preprostejša obuvala, izdelana iz usnja ali lesa.

Vir: Durian-Ress, Saskia: *Schuhe*. Hirmer Verlag, 1991.

»EN ŠUŠTAR JE PRŠU Z VANAJNIH DEŽEL...« Žirovsko čevljarstvo v 19. stoletju in do 1. svetovne vojne

*En šuštar je pršu
z vanajnih dežel
na stou se je usiedu
pa j' šivat začieu.*

*Je šivau tri dni
žgancev pa le ni
kràh kot grebien
paberem šara
pa griem.*

Ljudska pesem.

Povedal Rudolf Kristan s Sela, zapisala Marija Stanonik.

Marija Stanonik: Razvoj čevljarstva v Žireh. V: *30 let Tovarne obutve Žiri*. Žiri, 1977, 39.

Žiri leže precej visoko in med hribi. Tu so zime hude in z veliko padavin. Pokrajina je precej gozdnata, zemlja težka, tereni kamniti. Najbližji večji centri, kot so Idrija, Logatec in Škofja Loka, so oddaljeni od 17 do 29 km. Za »žlobudro« je bilo treba imeti nepremočljivo obutev, za razgiban teren pa trdne podplate in vzdržljive čevlje, kakršne so znali izdelati Žirovci.

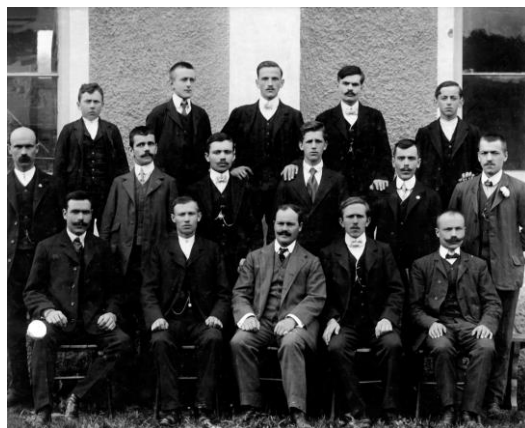
V 19. stoletju je splošen družbeni in gospodarski razvoj Žirovcem pokazal pot v svet: na **sezonsko delo** v madžarske rudnike, v Bosno, v Slavonske in druge gozdove na vzhodu velike Avstrijske monarhije. Zemljiška odveza po letu 1848 in liberalnejša obrtna zakonodaja v Avstro-Ogrski monarhiji sta omogočila **razcvet posameznih obrti** tudi v prej pretežno kmečkem okolju. Med posameznimi obrtmi v vaseh okoli Žirov v tem obdobju že prevlada čevljarstvo.

Najprej so domači čevljarji delali – hodili v štero – po kmetijah (»po paura«) v okoliške vasi. **Prvi mojstri** so ustanovili **svoje delavnice**, v katerih so s pomočniki in vajenci izdelovali **težke čevlje** že pred prvo svetovno vojno. Svoje izdelke so prodajali **na sejmi**, po ustanovitvi pošte v Žireh pa vedno bolj pogosto znanim odjemalcem **po pošti**. Čevlje so zavili v vrečevino, nanjo prišli zaplato z naslovom in žigom. Kasneje so jih pošiljali v zabojčkih (*kišcah*) za 1–12 parov predvsem v madžarske rudnike in slavonske gozdove.

V začetku 20. stoletja sta ustanovljeni že prvi **zadrugi**, v Idriji in Žireh so organizirani prvi čevljarski **strokovni tečaji**, Tečaj, ki je trajal tri tedne, sta organizirala Jernej Mlinar in Ivan Zajc, vodil ga je strokovni učitelj Franc Kumeršek. V Žiri pridejo prvi čevljarski **stroji**.

Poštna hiša v Žireh pred 1. svetovno vojno. Detajl razglednice, odposlane 1899. Original hrani Viljem Eržen, Žiri.

Fotografija udeležencev prvega strokovnega tečaja za čevljarske mojstre v Žireh leta 1908. Original hrani Zorka Štajer, Žiri.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

1. Obutev

Čevlji (*šihtovce, kvedrovce, bakandže, krampižerje, štifelne*), izdelani ali popravljeni na kmetih, niso bili take kvalitete kot tisti, ki so jih kasneje izdelovali v čevljarskih delavnicah. Bili so dragocen kos garderobe. Na peti in podplatu so bili okovani z močnimi kroparskimi žebli »planinčarji«. Usnjene dele so krpali in popravljali toliko časa, dokler čevlji niso razpadli.

Čevelj »šihtovc« 1.

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, usnje, kovina, ročna izdelava, d = 30 cm, inv. št. ŽI;152.
Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevelj »šihtovc« 2.

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, usnje, kovina, ročna izdelava, d = 30 cm, inv. št. ŽI;153.
Foto: Franc Temelj, 2009.

Škornji »meksikajnarice.«

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, usnje, kovina, klinčana izdelava, v = 40 cm, inv. št. ŽI;151. Foto: Franc Temelj, 2009.

Oficirski škornji.

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, usnje, v = 44 cm, inv. št. ŽI;156. Foto: Franc Temelj, 2009.

Otroški čevlj.

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, usnje, kovina, d =13 cm, inv. št. ŽI;145.

Foto: Franc Temelj, 2009.

Ženske »štetfletne.«

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, usnje, kovina, v=23 cm, inv. št. ŽI;223.

Foto: Tita Porenta, 2010.

2. Oprema potujočega čevljarja

Čevljar.

Slikar: Anton Kristan (1890–1967).

Čevljarska zbirka MDŽ, olje na platnu, v = 85 cm, inv. št. ŽI;179. Foto: Igor Pustovrh, 2010.

Prvi žirovski čevljarji navadno niso imeli posebnih prostorov, kjer bi opravljali svoje delo. Delali ali, kot so sami rekli, »šivali« so v »hiši« pri dolgih klopeh, ki so bile pod okni ob obeh zunanjih stenah, da so kar najbolje izkoristili naravno svetlobo in ni bilo potrebno sedeti ob petrolejkah.

Čevljarski stolček

(»šušarsk stou«, »trinúžnk«).

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, les, v = 41cm, inv. št. ŽI;90.

Foto: Tita Porenta, 2013.

Čevljarski stolček, trinožnik je nesel čevljar, ki je delal in popravljajl čevlje po kmetih, vedno s sabo.

Popotna skrinjica za orodje (»skrinca«, »šušarska škatla«, »kišta«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, kovina, š = 32 cm, inv. št. ŽI;94. Foto: Franc Temelj, 2009.

Kdor je šel šivat po kmetih, je oprtal skrinjico na ključ in s predali za rezila - kladivo, klešče in navozo, na rame, sicer pa si jo je dal napraviti vsak vajenec, ko se je šel učiti za čevljarja.

Kladivo (»šušarsk kladu«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, kovina, d = 26 cm, inv. št. ŽI;22. Foto: Franc Temelj, 2009.

Klešče (*»kliše«, »cvikarce«*).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 24 cm,
inv. št. ŽI;26. Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevljarski nož prikrojevalec (*»cušnajdar«,*
čušnajer«).

Čevljarska zbirka MDŽ, po letu 1908,
kovina, usnje, d =15, inv. št., ŽI;33.
Foto: Franc Temelj, 2009.

Obrezilnik (*»abnjemar«*).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, kovina,
d =15 cm, inv. št. ŽI;58.
Foto: Franc Temelj, 2009.

Šilo (*»abštehar«*).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, kovina, d =14 cm,
inv. št. ŽI;41. Foto: Franc Temelj, 2009.

Navoza (»knjehtra«, »kneftra«).
Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, d = 68 cm,
inv. št. ŽI;79. Foto: Tita Porenta, 2010.

Goveje usnje.
Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, v = 85 cm,
inv. št. ŽI;204. Foto: Tita Porenta, 2013.

Usnje za čevlje, izdelane na kmetih, so kmetje ponavadi preskrbeli sami. Doma so zaklali govedo in dali kožo »v stroj« (v apneno vodo in čreslo iz hrastovega ali jelovega lubja) kar doma ali pa so jo odnesli k najbližjemu strojarju v Žiri, na Selo, v Staro vas ali v Podklanec.

3. Reklama, prodaja na sejmi in po pošti

Napisna tabla nad delavnico čevljarja
Jakoba Strliča (1865–1944).
Čevljarska zbirka MDŽ, pred letom 1944, les,
d = 122 cm, inv. št. ŽI;237.
Foto: Tita Porenta, 2010.

Reklamni letak *Najstarija slovenska obučarska radiona JOSIP ŽAKELJNA SIN, Žiri, Slovenija.*
Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno,
š = 19 cm, inv. št. ŽI;227.

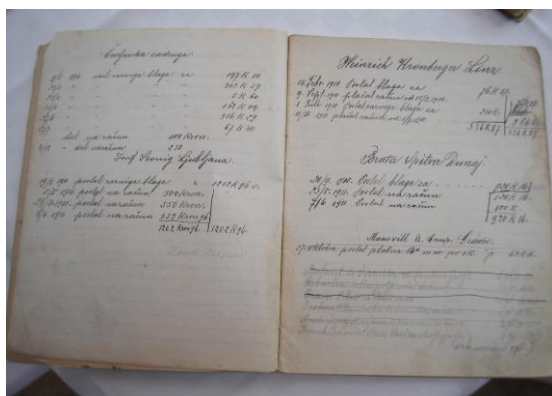
Letak delavnice Joža Žakeljna »Friza« je, podobno kot številni drugi, že v času pred prvo svetovno vojno napisan v srbohrvaškem jeziku, kar dokazuje navezanost žirovskih čevljarjev na kasnejši jugoslovanski trg.

Posetnica čevljarja Jakoba Burnika »Ganze«.

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, š = 10 cm, inv. št. ŽI;226.

Burnik poleg čevljarjev iz družine Kopač (Bèndetovih) iz Nove vasi velja za začetnika samostojne čevljarske obrti v Žireh.

Upna knjiga čevljarja Ivana Kopača.

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, š = 40 cm, inv. št. ŽI;225.

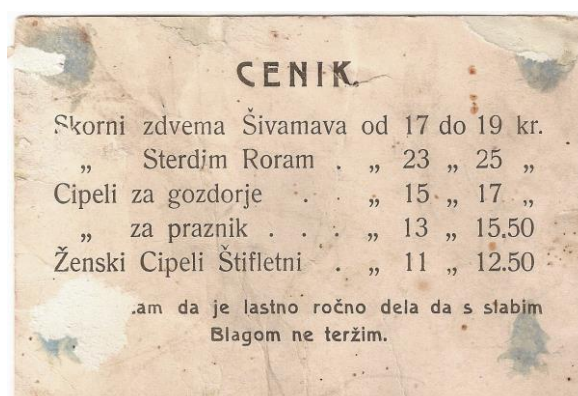
Foto: Tita Porenta, 2010.

Iz knjige je razvidno, kakšna naročila je leta 1910 dobil pri družini Ivana Kaučiča iz Žirov. Na platnici si je beležil tudi pomembne podatke o živini, ki je bila tedaj še vedno zelo pomemben vir preživetja v pretežno kmečkem okolju.

Posetnica čevljarskega mojstra Antona Žaklja iz Stare vasi (naslovna in zadnja stran).

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, š = 13 cm, inv. št. ŽI;228.

Jernej Mlinar čevljarški mojster pošta Žiri (Sairach) Kranjsko.			
Nr.	1	Meksikani ubrani iz kože	fl. 7.50 do 9.—
"	2	teletne fine	8.— " 10.—
"	3	Oficirštifelni	7.— " 9.—
"	4	iz Kože	6.— " 8.—
"	5	Šihtni štifelni nar močnejši	7.50
"	6	Švahejši	7.30 " 6.50
"	7	Moški šihtni šnir šuchi čizmi	5.— " 5.30
"	8	Moški štifetni iz teletne	5.— " 5.30
"	9	iz tanke teletne kapce knofe	5.50 " 5.80
"	10	halb šuhe ali nideršuhe iz ougom ali rinčicami	4.— " 4.30
"	11	Moški šniršuhi iz teletne	4.80 " 5.60
"	12	Ženski štifetni iz teletne in kože	4.— " 4.30
"	13	iz lepe teletne kapce lak in knofe	4.30 " 4.40
"	14	šnir šuchi iz kože	3.50 " 4.20
"	15	nider šuchi iz teletne	2.80 " 3.30
"	16	šulni otpret oug iz teletne in kože	2.50 " 3.—
"	17	Otroški poveličnosti mere iz teletne in kože	2.50 " 3.—
"	18	Oficirštifelni iz prave (Rusiše) Juhtne sredne mere dobro blago	13.— " 15.—

Prosim natančno mero dolgost čez peto ali roža na prstih in sred noge Oficirštifelne dolgost rorov in širokost mera na centi metre.

Cenik čevljarkega mojstra Jerneja Mlinarja (1866–1939) iz Žirov.
Čevlarska zbirka MDŽ, 1894, v = 24 cm,
inv. št. ŽI;229.

Cenik velja za prvi tiskani cenik v slovenskem jeziku.

USTANOVLJENA 1893.

MATIJA ZAJEC

ŽIROVSKA RUČNA RADIONICA CIPELARSKA RUČNA RADIONICA ŽIROVSKA RUČNA RADIONICA

DOBRAČEVA 43. — ŽIRI, SLOVENIJA

P. n.

Svi koji vole, da nose dobru obuču, treba, da nabave svaki takve cipele koje su izradjene rukama, a takve cipele dobijete kod najbolje

Žirovske radionice Matija Zajec, Žiri 43,

koja izradjuje svake vrste cipele od govedje kože, piling, teletine, boks, ševro, hram žute ili crne, ženske, muške, i koje već puno godina razaslija na sve strane, po celoj našoj državi: Hrvatskoj, Slavoniji, Bosni, Hercegovini, Dalmaciji, Srbiji itd.

Koji imade puno posla sa kamenom i u vodi, treba jake cipele od govedje kože, a da mu ne udje voda unutra mora naručiti cipele samo od ove radionice i cipele za praznike izradjuje isto sve samo rukama.

Cijene nisu skupe i roba je sasvim dobra, a da je dobro izradjeno, dokazuje to, što imade uvijek samo prvoklasne radnike.

Šalje se naručbu pouzecom, po jedan, dva ili tri pare a i u većoj množini.

Zahtijevajte cijenik sa slikama kojega dobijete badava.

Dole sledi naručbena karta koju možete odkinuti, pa molim da napišete od kakove kože želite imati cipele i kako treba da budu izradjene (opremljeni) i broj cipela.

Još svaki bio je zadovoljan koji je naručio cipele od ove radionice, jer se svakomu šalje odmah i tačno.

Čuvajte znamku, jer su Žirovske cipele samo sa znamkom

pošta Žiri.

Dopisna karta.

Znamka

Matija Zajec

Cipelarska ručna radionica Dobračeva 43.

Žiri
Slovenija.

Letak čevljarja Matije Zajca »Matička«.
Čevlarska zbirka MDŽ, v = 30 cm, inv. št. ŽI;230.

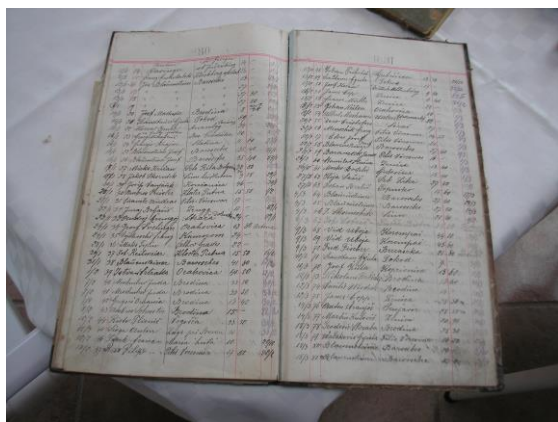

Vrata, ki so vodila v delavnico čevljarja Matije Zajca »Matička.«

Čevlarska zbirka MDŽ, 1901, les,
v = 205 cm, š = 2 x 64 cm, inv. št. ŽI;16.

Foto: Igor Pustovrh, 2010.

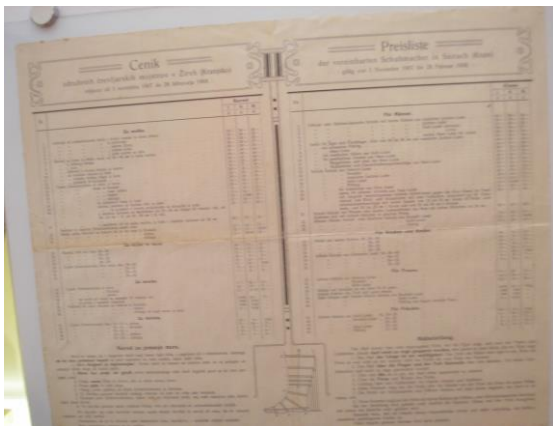
Vrata z izrezljanimi škornji so domiselno združevala estetsko funkcijo glavnega hišnega vhoda za prikaz dejavnosti in učinkovito reklamo.

Seznam naslovov (»atriese«) odjemalcev čevljarja Ivana Kopača.

Čevlarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno,
v = 54 cm, inv. št. ŽI;231.

Foto: Tita Porenta, 2010.

Dvojezičen cenik združenih čevljarških mojstrov v Žireh.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1907, š = 42 cm,
inv. št. ŽI;238. Foto: Tita Porenta, 2010.

19. oktobra 1907 je bila ustanovljena *Čevljarsko gospodarska zadruga* na Dobračevi, ki je imela namen pospeševati gospodarstvo svojih članov s skupnim poslovanjem.

Potovalna skrinja.

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno,
les, kovina, d = 94 cm, š = 66 cm, v = 62 cm,
inv. št. ŽI;20. Foto: Franc Temelj, 2009.

Žirovci so veliko čevljev prodali tudi po sejmih (»sejmovah«). Sejmski dnevi v bližnjih trgih so bili zapisani v pratikah. Za transport čevljev na sejme so uporabljali velike skrinje (»kište«) z izbočenim pokrovom, okovane in na ključavnico (taško). Ob straneh so imele dva ročaja. Na sejme so jih vozili na lojtrnih vozovih ponavadi najeti vozniki.

4. Izobraževanje

Potrdilo o udeležbi čevljarškega mojstra Jakoba Sterliča iz Žirov na potovalnem mojstrskem tečaju za čevljarje v Žireh.

Čevljarska zbirka MDŽ, 3. avgusta–5. septembra 1908, v = 24 cm, inv. št. ŽI;224.
Foto: Tita Porenta, 2010.

Dokument je v imenu ravnatelja *Obrtnega pospeševalnega urada c. kr. Trgovskega ministrstva* podpisal strokovni učitelj France Kumeršek.

Levoramni stroj.

Čevljarska zbirka MDŽ, pred 1. svetovno vojno, kovina, d = 110 cm, š = 45 cm, v = 90 cm, inv. št. ŽI;389.

Foto: Boštjan Meglič, 2010.

Levoročni šivalni stroj za šivanje zgornjih delov so žirovski čevljarski mojstri spoznali na prvem strokovnem tečaju leta 1908 v Žireh. Še preden je bil tečaj končan, ga je naročilo že pet tečajnikov.

Čevljarski nož (»cušnjader«).

Čevljarska zbirka MDŽ, po letu 1908, kovina, d = 18 cm, inv. št. ŽI;220.

Foto: Tita Porenta, 2010.

Tudi s tovrstnim nožem so se žirovski čevljarji seznanili na tečaju 1908. leta, ko je zamenjal stari »linkovec.«

Linkovec (»linkouc«).

Čevljarska zbirka MDŽ, v uporabi približno do 1. svetovne vojne, les, kovina, d = 19cm, inv. št. ŽI;219. Foto: Tita Porenta, 2010.

Čevljarski nož linkovec je imel kar trojno uporabno vrednost: s konico so občrtavali, z rezilom so odrezovali, z ročajem so gladili.

ZLATA DOBA ŽIROVSKEGA ČEVLJARSTVA (20. leta 20. stoletja) in DOBA ZADRUG (30. leta 20. stoletja)

Desetletje po prvi svetovni vojni, ko so se vzpostavile nove politične in sprva domačemu gospodarstvu bolj naklonjene okoliščine, šteje za »zlato dobo« žirovskega čevljarstva. To obdobje je na razstavi ponazorjeno z rekonstrukcijo ene izmed takratnih številnih žirovskih družinskih delavnic.

Čevljarska delavnica Leandra Mlinarja v času med obema svetovnima vojnama.
Originalno fotografijo hrani Zorka Štajer, Žiri.

Po prvi svetovni vojni in nastanku Kraljevine SHS so se vzpostavile ugodne razmere za domače podjetništvo. Žirovsko čevljarstvo in obrt nasploh sta v 20. letih 20. stoletja vstopila v svoje zlato obdobje: število čevljarskih mojstrov z nekaj pomočniki in vajenci je naraslo z 20 na 60. Odprl se je nov jugoslovanski trg, ki so ga osvajali s pomočjo prodajnih zastopnikov (agenture), kasneje tudi z ustanavljanjem svojih trgovin. Brata Naglič sta za izdelovanje in izvoz čevljev ustanovila podjetje BRANA. Svojo trgovino sta ustanovila v Beogradu. Ivan Zajc je v Stari vasi okoli leta 1902 ustanovil *Ročno radionico cipela i oficirskih čizama*. V obdobju med obema svetovnim vojnama je zaposloval okoli 30 pomočnikov, svoji trgovini je imel tudi v Otočcu in Kninu.

Proizvodnja je bila še vedno ročna. Najmočnejše delavnice so se specializirale za izdelovanje novih vrst obutve. Specializacija dela in razvoj delavske zakonodaje sta povzročila razpadanje starih patriarhalnih odnosov v delavnicah, ki so jih izpodrivala nova mezdna razmerja med mojstri in pomočniki ter vključevanje žensk v proizvodni proces, vendar je bilo delo še vedno precej vezano na jesensko in zimsko sezono.

Čevljarški mojster Naglič med jugoslovanskimi oficirji.

Originalno fotografijo hrani Ada Uršič, Žiri.

Prevoz obutve iz delavnice Ivana Zajca v prodajalno Otočac v Liki leta 1935.

Originalno fotografijo hrani Ernest Demšar, Žiri.

Fotografija zaposlenih v delavnici Gantar, 30-ta leta 20. stoletja.

Originalno fotografijo hrani Franc Temelj, Žiri.

V 30. letih 20. stoletja se žirovski čevljarji na krizo, zaostrene gospodarske razmere in rastočo industrijsko konkurenco odzovejo z združevanjem v tri večje zadruge in eno delniško družbo, v katerih je bilo zaposlenih okoli 250 čevljarjev. Svoje delavnice obdržijo le največji podjetniki. Zaradi izgube dela so žirovski čevljarški pomočniki leta 1936 organizirali splošno stavko in se povezali v sindikat.

Poslopje nekdanje Postolarske zadruge v Stari vasi, 30-ta leta 20. stoletja.

Originalno fotografijo hrani Dušan Strlič, Žiri.

Udeleženci čevljarškega tečaja v Žireh, 30-ta leta 20. stoletja.

Originalno fotografijo hrani Ernest Demšar, Žiri.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

1. Promocijsko gradivo žirovskih mojstrov in zadrug med obema svetovnima vojnama

Reklamni plakat podjetja Brana.

Avtor: Franjo Kopač.

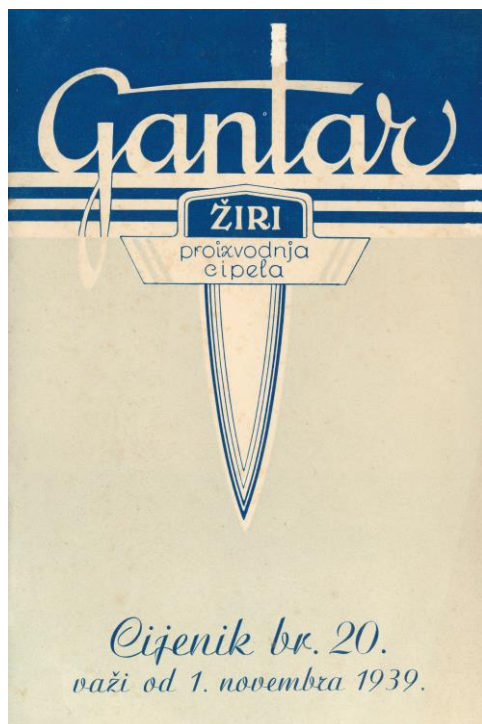
Čevljarska zbirka MDŽ, v=33 cm, š= 24 cm,
inv. št. ŽI;240.

Foto: Igor Pustovrh, 2010.

Naslovnica Cenika št. 14 Ročne delavnice cipela i žizama Ivan Zajc, Žiri.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1938, v = 19 cm,
inv. št. ŽI;248. Foto: Igor Pustovrh, 2010.

Cenik št. 20 čevlarske delavnice Gantar iz Žirov.

Čevlarska zbirka MDŽ, 1939, v = 19 cm,
inv. št. ŽI;250. Foto: Igor Pustovrh, 2010.

Naslovnica cenika mojstra Jožeta Mačka iz Žirov, 30-ta leta 20. stoletja.

Original hrani Rok Klemenčič, Žiri.

Foto: Igor Pustovrh, 2010.

***Naslovnica Cenika čevljarske zadruge
Sora, ročne radionice cipela, Žiri.***
Čevljarska zbirka MDŽ, 1941, v = 21 cm,
inv. št. ŽI;249. Foto: Igor Pustovrh, 2010.

2. Oprema delavnice

Stelaža za hranjenje kopit in lesov.
Čevljarska zbirka MDŽ, les, v = 154 cm,
š = 112 cm, inv. št. ŽI;137.
Foto: Tita Porenta, 2010.

Čevljarska mizica s predali

(»vjèštr(t), «bjèštr(t), »bank«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 100 cm,
š = 59 cm, v = 61 cm, inv. št. ŽI;185.

Foto: Tita Porenta, 2010.

Čevljarska mizica, predelana

(»vjèštr(t), «bjèštr(t), »bank«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les,
d = 97 cm, š = 75 cm, v = 55 cm, inv. št. ŽI;215.

Foto: Tita Porenta, 2010.

Čevljarski stolček 1

(»šuštaršk sou, trinižnk«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, v = 41 cm,
inv. št. ŽI;208. Foto: Tita Porenta, 2010.

Čevljarski stolček 2

(»šuštaršk sou, trinižnk«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, v = 39 cm,
inv. št. ŽI;87. Foto: Tita Porenta, 2010.

Čevljarski stolček 3

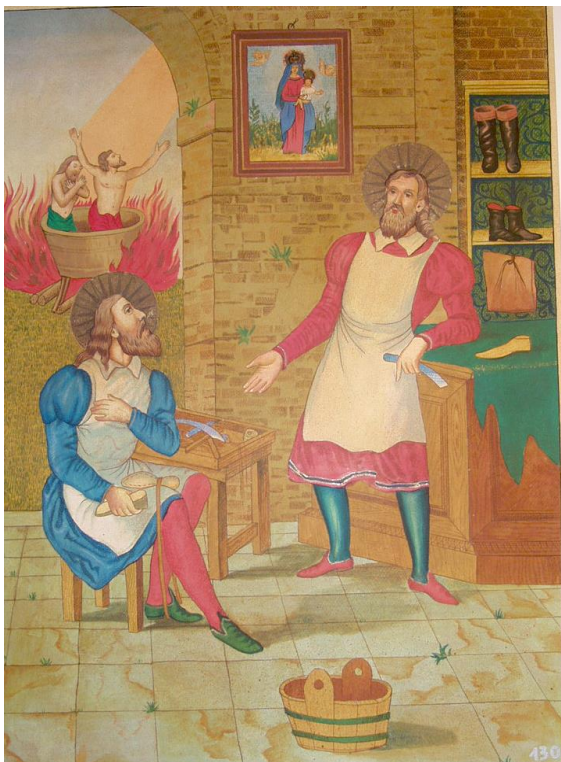
(»šuštaršk sou, trinižnk«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, v = 37 cm,
inv. št. ŽI;88. Foto: Tita Porenta, 2010.

Škaf za namakanje usnja.

Čevljarska zbirka MDŽ, les, v = 32 cm,
inv. št. ŽI;98. Foto: Franc Temelj, 2009.

Sv. Krišpin in Krišpinjan.

Kopija oljne slike Borisa Jesiha.

Čevljarska zbirka MDŽ, v = 67 cm,
inv. št. ŽI;174. Foto: Franc Temelj, 2009.

Stenska ura.

Etnološka zbirka Loškega muzeja Škofja Loka.

Foto: Franc Temelj, 2009.

Slika »Dobračeva«.

Slikar: Pavle Sedej, 2000, olje na platno.

Original hrani Pavle Sedej, Žiri.

Foto: Igor Pustovrh, 2010.

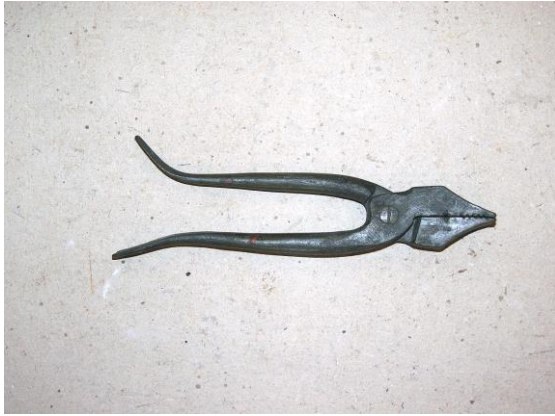
3. Orodje in naprave

Čevljarsko kladivo (»šuštarsk kladu«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, kovina, d = 22,5 cm,

inv. št. ŽI;21. Foto: Franc Temelj, 2009.

Klešče natezalke (*»kliše cvikarce«*).
Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 19 cm,
inv. št. ŽI;23. Foto: Franc Temelj, 2009.

Klešče ščipalke (*»kliše«*).
Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 21 cm,
inv. št. ŽI;24. Foto: Franc Temelj, 2009.

Klešče za navlačenje
(*»ta ozke«, »špicncvikarce«*).
Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 23 cm,
inv. št. ŽI;28. Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevljarski nož (*»cušnajar«, čušnajder«*).
Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, usnje, d = 20 cm,
inv. št. ŽI;33. Foto: Franc Temelj, 2009.

Nož (»krivec«).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 25 cm,
inv. št. ŽI;36. Foto: Franc Temelj, 2009.

Obrezilnik (»abnjemar«).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 18 cm,
inv. št. ŽI;58. Foto: Franc Temelj, 2009.

Lesena gladilnica.

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 17,5 cm,
inv. št. ŽI;60. Foto: Franc Temelj, 2009.

Gladilnik (»búh«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 13 cm,
inv. št. ŽI;63. Foto: Franc Temelj, 2009.

Gladilnik (»punčna«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 29 cm,
inv. št. ŽI;66. Foto: Franc Temelj, 2009.

Zajec za glajenje robov.

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 45 cm,
inv. št. ŽI;91. Foto: Franc Temelj, 2009.

Gladilnik za robne ploskve (»lauf«).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 15 cm,
inv. št. ŽI;69. Foto: Franc Temelj, 2009.

Klinčar (»porar«).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 15 cm,
inv. št. ŽI;37. Foto: Franc Temelj, 2009.

Šilo (*»abštehar«*).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 14,3 cm,
inv. št. ŽI;40. Foto: Franc Temelj, 2009.

Navadna pila (*»rašpla«*).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 21 cm,
inv. št. ŽI;43. Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevljarska pila (*»postrglja«*).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 20 cm,
inv. št. ŽI;47. Foto: Tita Porenta, 2010.

Trikotna pila.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 16 cm,
inv. št. ŽI;49. Foto: Franc Temelj, 2009

Ploščata pila.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 36 cm,
inv. št. ŽI;51. Foto: Franc Temelj, 2009.

Magnetni brus.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 24 cm,
inv. št. ŽI;54. Foto: Franc Temelj, 2009.

Zobčar (»štufar«).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 11,5 cm,
inv. št. ŽI;59. Foto: Franc Temelj, 2009.

Dolbilec.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, les, d = 13,5 cm,
inv. št. ŽI;78. Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevljarske škarje.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 18 cm,
inv. št. ŽI;52. Foto: Franc Temelj, 2009.

Kljuka za izkopitenje za snemanje čevlja.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 21 cm,

inv. št. ŽI;74. Foto: Franc Temelj, 2009.

Kljuka za dreto.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 6 cm,

inv. št. ŽI;180. Foto: Tita Porenta, 2010.

Navoza (»knjehtra«, »knefra«).

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, usnje, d = 92 cm,

inv. št. ŽI;80. Foto: Franc Temelj, 2009.

Kleme (»klieme«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 40 cm,

inv. št. ŽI;85. Foto: Franc Temelj, 2009.

***Par ženskih kopit z usnjenimi naložki
(»alci«).***

Čevljarska zbirka MDŽ, les, usnje, d = 20 cm,
inv. št. ŽI;106. Foto: Franc Temelj, 2009.

Enodilsko kopito.

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 23 cm,
inv. št. ŽI;117. Foto: Franc Temelj, 2009.

Lesovi (»rišpati«).

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 34 cm,
inv. št. ŽI;128. Foto: Franc Temelj, 2009.

Lesove so uporabljali pri izdelavi škornjev
in gamaš (»komašn«).

»Balhi.«

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 35 cm,
inv. št. ŽI;102. Foto: Franc Temelj, 2009.

Uporabljali so jih pri izdelavi »štiflnov«, ki
so bili zašiti ob straneh.

»Štraifecel.«

Čevljarska zbirka MDŽ, konopnina, smola, vosek,
d = 25 cm, inv. št. ŽI;99. Foto: Tita Porenta, 2010.

Pripomoček je bil nepogrešljiv pri izdelavi
drete.

Predalnik s klinci.

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 50 cm, š = 33 cm,
inv. št. ŽI;138. Foto: Franc Temelj, 2009.

Priprava za merjenje noge.

Čevljarska zbirka MDŽ, 3 deli, čas med obema
svetovnima vojnama, kovina, les, d = 20 cm,
inv. št. ŽI;211. Foto: Franc Temelj, 2009.

Zajec za sezuvanje škornjev.

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 36 cm,
inv. št. ŽI;93. Foto: Franc Temelj, 2009.

Naročnik.

Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, d = 11 cm,
inv. št. ŽI;75. Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevljarski predpasnik (»birtah«).

Čevljarska zbirka MDŽ, platno, d = 118 cm,
inv. št. ŽI;95. Foto: Franc Temelj, 2009.

Zgornji del »šihrovca« (»obertal«).

Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, d = 25 cm,
inv. št. ŽI;149. Foto: Franc Temelj, 2009.

Opetnik (»šparnik«).

Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, d = 27 cm,
inv. št. ŽI;140. Foto: Tita Porenta, 2010.

Naložki (»alci«).

Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, d = 14 cm,
inv. št. ŽI;139. Foto: Tita Porenta, 2010.

Izkrojeni predniki (»urbasi«).

Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, d = 15 cm,
inv. št. ŽI;141. Foto: Franc Temelj, 2009.

***Zgornji del »šihtovca« pred namestitvijo
podplata (polizdelek).***

Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, d = 24 cm,
inv. št. ŽI;148. Foto: Franc Temelj, 2009.

***Čevljarski stroj PATENT ELASTIC
(»cilindrica«).***

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, v = 115 cm,
d = 80 cm, š = 32 cm, inv. št. ŽI;5.

Foto: Tita Porenta, 2010.

Priprava za vpenjanje čevljev na kopito.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, v = 32 cm,
š = 30 cm, inv. št. ŽI;166.

Foto: Boštjan Meglič, 2010.

Priprava za zobčanje.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, v = 19 cm,
š = 15 cm, inv. št. ŽI;169.

Foto: Boštjan Meglič, 2010.

Stroj za rezanje okvirjev.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, v = 23 cm,
inv. št. ŽI;170. Foto: Boštjan Meglič, 2010.

Priprava za stiskanje podplata.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, d = 26 cm,
inv. št. ŽI;173. Foto: Boštjan Meglič, 2010.

Strojček za vstavljanje rinčic.

Čevljarska zbirka MDŽ, kovina, v = 37 cm,
inv. št. ŽI;11. Foto: Boštjan Meglič, 2010.

»SLUŽITI ZAČNE...«

O vajencih (ler(k)ovcih, lerpobih) v delavnicah žirovskih čevljarstev pred drugo svetovno vojno

Do druge svetovne vojne so se mladi odločali za poklic čevljarja iz različnih razlogov; največ je bilo takih, ki druge možnosti zaradi revščine niso imeli, drugim se je zdelo, da bodo z izučitvijo najhitreje prišli do kruha. Precej jih je čevljarstvo povzelo za očetom, najmanj pa je bilo takih, ki so se za ta poklic odločali iz resničnega veselja. Vajeniško dobo so začeli pri 13. ali 14. letih in je trajala najmanj tri leta.

Status čevljarstev vajencev se je v tem času razlikoval glede na razmere v posameznih delavnicah. O teh razmerah so odločali mojstri, precej pa so nanje vplivali tudi pomočniki.

Čevljarstvena delavnica Ivana Zajca na Dobračevi s pomočniki in vajenci v 20. letih 20. stoletja.

Original hrani Ernest Demšar, Žiri.

Vajenci so se najprej učili preprostih čevljarstev opravil. Poleg tega so morali skrbeti za čistočo in red v delavnicah, neredko so pomagali tudi mojstrove žene pri gospodinjskih opravilih.

Posebnost vajeniške dobe žirovskih čevljarstev je bila svojščina (»sujšna«). To je bilo delo, ki ga je vajenec lahko opravljal za svoje potrebe ali pa mu ga je mojster plačal.

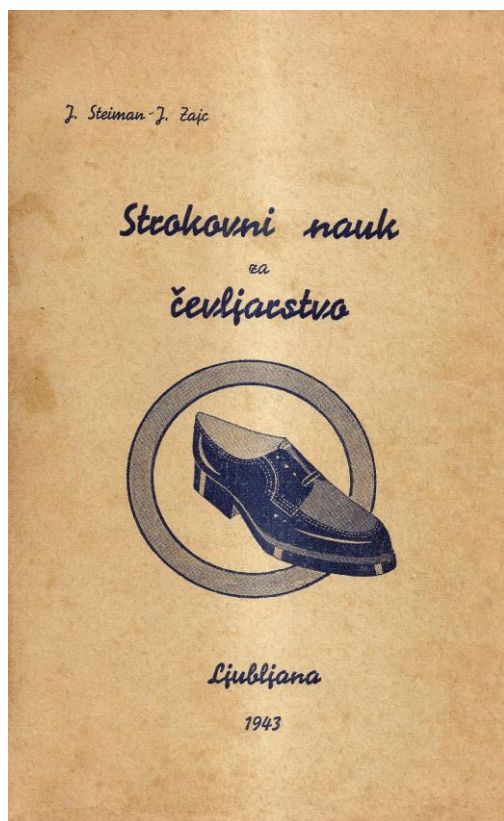

*Prva povojna generacija vajencev
»Čevljarne Žiri,« Strojarna, 1946.*

Fototeka MDŽ.

Ob koncu učne dobe so vajenci do leta 1921 dobili le spričevala, po tem letu pa so delali izpit pri drugem mojstru. V skladu z novo delavsko zakonodajo so prejeli še učne pogodbe, ki so zmanjševale samovoljo mojstrov in precej izboljšale težak položaj vajencev.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

Naslovnica prvega čevljarskega strokovnega učbenika v slovenskem jeziku
Strokovni nauk za čevljarstvo.

Avtorja: Jože Steiman in Jože Zajc.
Čevljarska zbirka MDŽ, 1943, v = 24 cm,
inv. št. ŽI;247. Foto: Igor Pustovrh, 2010.

Navoza.

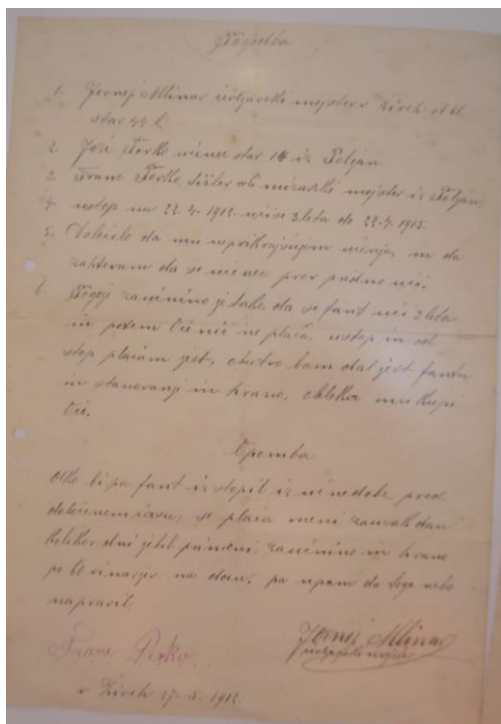
Čevljarska zbirka MDŽ, usnje, kovina, d = 63 cm,
inv. št. ŽI;83. Foto: Tita Porenta, 2010.

»Knjehtra« ali »kneftra« je bila dolgo časa učinkovit »vzgojni pripomoček«, ki ga je izkusil marsikateri vajenec.

Spričevalo čevljarskega vajenca Matevža Pečelina iz Žirov.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1897, d = 54 cm,
inv. št. ŽI;233. Foto: Tita Porenta, 2010.

Učna pogodba, 1913.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1913, v = 30 cm,
inv. št. ŽI;232. Foto: Tita Porenta, 2010.

Vsak učenec mora imeti dolžnost študija, izpolniti vse obveznosti, v kateri postane.
Najboljšeje pogodbe pogodbe naj oblikuje vsak učenec v dolžnosti študija.

Priloga št. 10. učnega reda
vsebuje vse, kar je potrebno.

Šola št. 104

Učna pogodba.

1. Ime	Šola št. 104
2. Ime	Šola št. 104
3. Ime	Šola št. 104
4. Ime	Šola št. 104
5. Ime	Šola št. 104
6. Ime	Šola št. 104
7. Ime	Šola št. 104
8. Ime	Šola št. 104
9. Ime	Šola št. 104
10. Ime	Šola št. 104
11. Ime	Šola št. 104
12. Ime	Šola št. 104

Šola št. 104

Učna pogodba, 1924.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1924, v = 34 cm,
inv. št. ŽI;241. Foto: Tita Porenta, 2010.

I Komisija za pomagalske preizkušnje zadruga *čevljarske*

Kirah

Preizkuševalni zapisnik

O preizkušnjah za pomagalec, ki so se vršile dne *12. 6.* 1930 od *1* do *12* ure.

ob navzočnosti predsednika: *Jovan Raje*
in prisodnikov: 1. *Jovan Raje*
2. *Krander Villmar*

Navzoči izpraševanci:

1. *Rajt Josip*
2. *Blumar Josip*
3. *Rakelj Jany*
4. *Rakelj Stanislav*
5. *Polak Janko*
6. *Pisnjak Stroj*
7. *Mozilica Vanko*
8. *Rajc Janko*
9. *Rakelj Stroj*
10. *Rakelj Stroj*

Pomagalska dela, ki so jih izbrali izpraševanci, pred preizkuševalno komisijo izgotovljena preizkuševalna dela, pri teoretični preizkušnji stavljena vprašanja ter klasifikacija celotnega speta preizkušnje vsakega posameznega izpraševanca po posameznih delih komisije je razvidni iz naslednje tabele:

Form 6.

Preizkuševalni zapisnik.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1930, v = 34 cm,
inv. št. ŽI;244. Foto: Tita Porenta, 2010.

13 Del. št. 13 Navdič Pavel:

1 Navdič: 1 vzorec šenaki s urbenom, vinoki
Bare: 1. 06, 2. 01, 3. 03, 4. 02, 5. 01, 6. 02, 7. 01, 8. 02, 9. 01, 10. 02, 11. 01, 12. 02

2 1 vzorec šenaki s obkladom, po istih merah kot zgornji

2 Pisanost:

2 Navdič Pavel na Dorabevi postlašča svojega pomočnika Jurja "Telnaka", da sme na mesto njega prodajati umazane čevlje razen v ločnem sredu.

3 Ustmeno:

3 Zakaj je dobro, da obrtnik vodi knjigo?

4 Zakaj se pribevalo sme zapirati mojster odhajajočemu pomočniku?

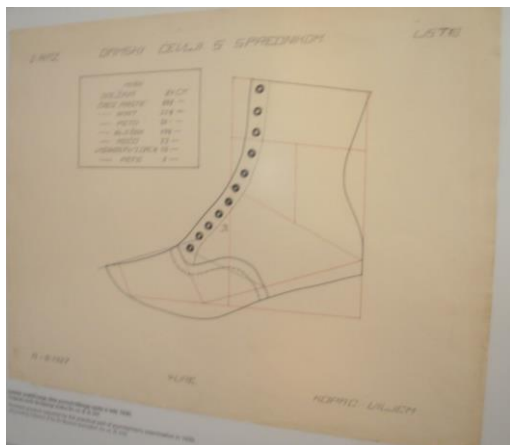
2 *Sooblastnik:*

Gledaj gospodovani postlašča svojega pomočnika Jurja "Telnaka", da sme prodajati čevlje v ločnem sredu, in da gornjima denar na mesto mine.

V Ljubljani, dne 22. junija, 1930
Navdič Pavel

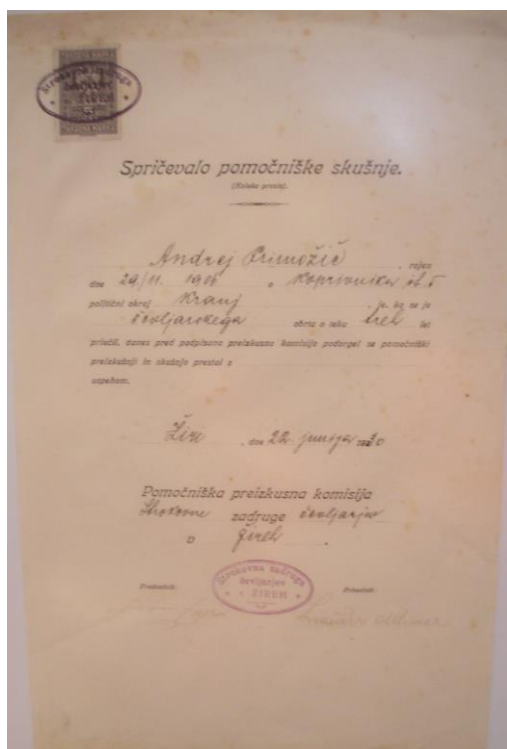
Pisni (teoretični del) pomočniškega izpita.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1930, v = 34 cm,
inv. št. ŽI;242. Foto: Tita Porenta, 2010.

Izdelek praktičnega dela pomočniškega izpita.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1930, d = 29 cm,
inv. št. ŽI;243. Foto: Tita Porenta, 2010.

Spričevalo pomočniškega izpita.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1930, v = 34 cm,
inv. št. ŽI;245. Foto: Tita Porenta, 2010.

OKROŽNI URAD ZA ZAVAROVANJE DELAVCEV V LJUBLJANI

Izpolni medenar (obvezniški!)

Priloga št. 10 ZD kotla prilož.

Vprašalna pola

za zdravniško preiskavo vajenca

1. Priimek in ime vajenca:	Igor Običala		
2. Rojstni kraj, dan, mesec in leto:	14. 12. 1913	3. Stan:	Črnača
4. Pri gostiteljih številke družinskih članov:	✓	5. Posel, izposojilno in najemno:	✓
6. Kje bo vajenec skladen sčasoma?	v isti stavbi		
7. Opaži se nobe:			
8. Kolikrat se je v kuhinji:		9. Kolikrat se je v kuhinji:	
10. Ali se nobe vajenec sprejema in se drugje v isti stavbi?			
11. Kolikrat se je v isti stavbi v isti stavbi?		12. Ali, ali vajenec v isti stavbi v isti stavbi?	
13. Lega nobe (izposojilno) vajenec (posel, izposojilno, klet itd.):			
14. Kdo bo skladen za prekrivanje vajenec in v kuhinji?	Igor Običala		
15. Za kaj se je del izpolnil (izpolni) vajenec?	16. Do kdaj bo vajenec v isti stavbi?	14. 12. 1913	
17. Pri kateri stavbi vajenec izpolni sčasoma vajenec?	Igor Običala		
18. Tudi nobe in sčasoma vajenec (posel, izposojilno, klet itd.):	Igor Običala		

Izpolni zdravnik!

Priloga medenar (obvezniški!)

Ugotovitev zdravstvenega stanja

Čisti in zdravniški je bil vajenec za izpolni polno, pa se bi bil spopadel za

Ta izpolni vajenec in se delo izpolni.

1. 12. 1913

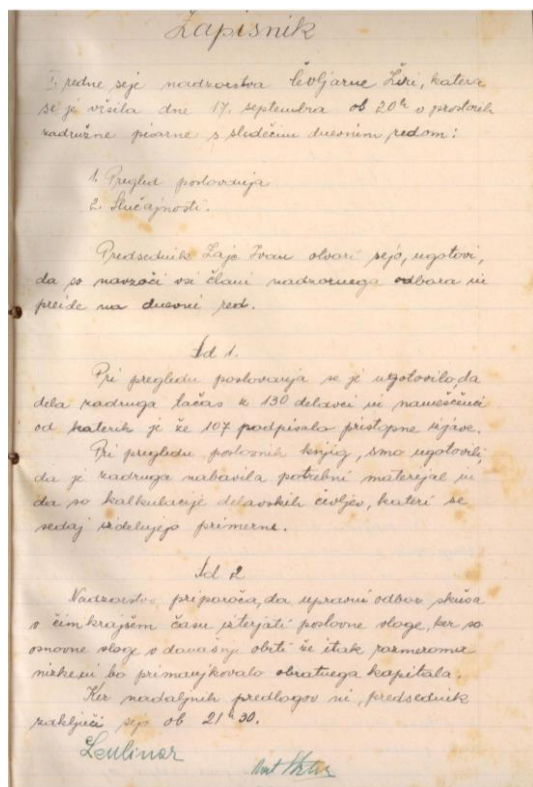
Priloga št. 10 ZD kotla prilož.

Vprašalna pola za zdravniško preiskavo vajenca.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1939, v = 34 cm,
inv. št. ŽI;246. Foto: Tita Porenta, 2010.

65 LET ALPINE (1947–2012): RAZVOJ PODJETJA IN NJEGOVEGA DELOVNEGA UTRIPA

Alpina je vodilno slovensko podjetje v proizvodnji in trženju modne in športne obutve s sedežem v Žireh. Razvila se je po drugi svetovni vojni na podlagi dolge čevljarske tradicije iz skupne zadruge Čevljarna Žiri, v katero so se vključili dotedanji lastniki zasebnih domačih čevljarskih delavnic, predvojni zadružniki in posamezni čevljarji.

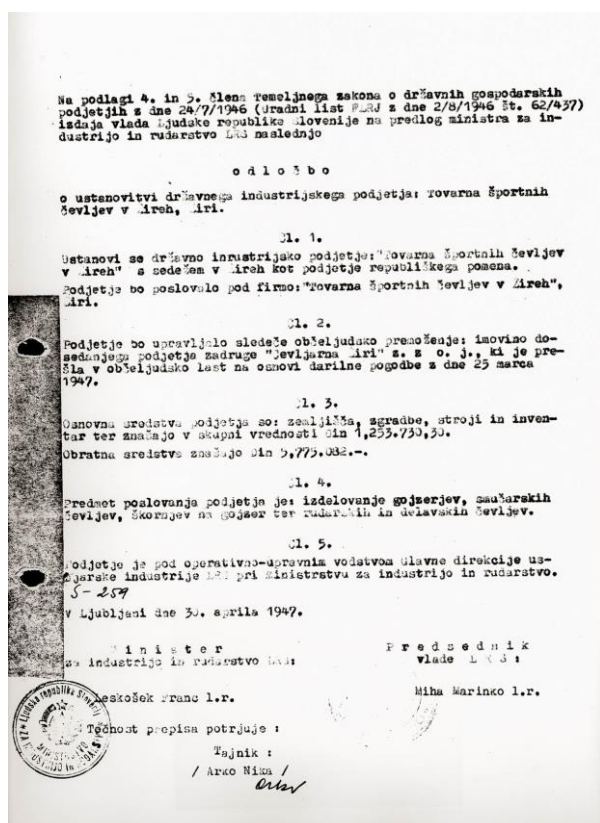

Zapisnik seje nadzorstva Čevljarne.
Arhiv MDŽ.

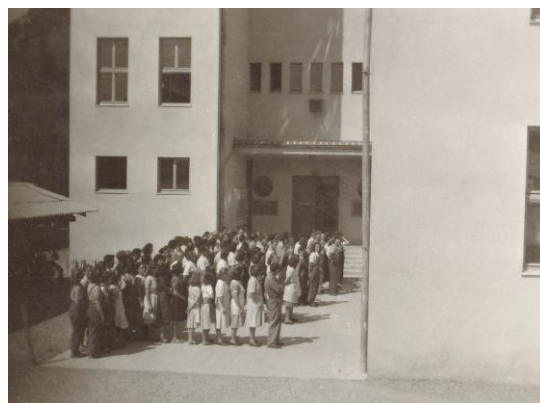

Izdelovanje čevljev pred ustanovitvijo tovarne (1945–1947). Fototeka Alpina.

Od ustanovitve **30. aprila 1947** pod imenom **Tovarna športnih čevljev Žiri** pa do osamosvojitve Slovenije je delovala kot državno gospodarsko podjetje, v katerem so leta 1950 uvedli **samoupravni način vodenja**. Leta 1952 se je Tovarna športnih čevljev Žiri preimenovala v **Alpino, tovarno čevljev Žiri**, 1969 pa v **Alpino, tovarno obutve Žiri**.

Odločba o ustanovitvi državnega industrijskega podjetja Tovarna športnih čevljev v Žireh, 30. 4. 1947.
Fototeka Alpina.

Zbor delavcev pred tovarno, 1950.
Fototeka Alpina.

26. maja 1995 je Alpina po sprejetju programa lastninskega preoblikovanja in statuta postala delniška družba. V koraku s časom in svojo konkurenco danes deluje kot globalno podjetje: poslovno skupino Alpina Holding. d.d. poleg matičnega podjetja Alpina d. o. o. s sedežem v Žireh, sestavlja več povezanih podjetij na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Srbiji, Kosovem, Makedoniji, Ukrajini, Romuniji, v Združenih državah in na Kitajskem.

Z delavskega sveta, oktober 1990. Fototeka Alpina.

Podjetje Alpina je postopoma raslo in širilo svoje poslovanje tudi izven Žirov. Leta 1959 in 1965 sta se mu priključili čevljarški podjetji **Metka** iz Žirov, ki je izdelovalo otroško obutev, in **Čevljar** iz Gorenje vasi za šivanje modne obutve. Med letoma 1972 in 2003 je deloval Alpinin obrat **na Colu** za šivanje športne obutve, med 1980 in 2002 v **Rovtah**, med 1987 in 1999 pa tudi v **Šentjoštu nad Horjulom**. V teh obratih je bilo zaposleno pretežno lokalno prebivalstvo, največ ženske, ki so delale v šivalnicah. Alpina je tako posredno omogočila tudi razvoj teh vasi v modernejša naselja.

Izdelek čevljarškega podjetja Metka, Žiri.

Fototeka MDŽ.

Poslopje v Rovtah, v katerem je do leta 2002 deloval obrat Alpina. Foto: Tita Porenta, 2011.

Alpinin obrat na Colu, 2002.

Fototeka Alpina.

Proizvodnja hala v obratu Gorenja vas.

Fototeka Alpina.

Alpinin obrat v Šentjoštu. Foto: Tita Porenta, 2011.

Po postopnem zaprtju obratov v novem tisočletju se je proizvodnja selila izven Slovenije.

Problem zagotavljanja zadostne količine zgornjih delov po letu 1960, v Alpini, podobno kot v drugih čevljarskih podjetjih, **rešujejo s kooperanti**, med katerimi sta bila najpomembnejša VIGO - Varaždinska industrija gornjišta obuče in delovna organizacija Tatjana Marinić iz Novega Marofa.

VIGO - Varaždinska industrija gornjišta obuče. Fototeka Alpina.

Delovna organizacija Tatjana Marinić iz Novega Marofa. Fototeka Alpina.

Izdelovanje obutve je bilo na začetku razpršeno na petih različnih lokacijah po Žireh. Prvo tovarniško poslopje so gradili s številnimi udarniški urami in s pomočjo državnega posojila, ki so ga prejeli po posredovanju tedanjega ministra za industrijo in rudarstvo, Franca Leskovška Luke potem, ko so vstopili v »državni sektor«. Slavnostno odprtje novega poslopja je bilo **15. avgusta 1948**. Postopoma so okrog prvotne stavbe rasle proizvodne in skladiščne hale ter druga poslopja:

- 1962 nov trakt za skladišče končnih izdelkov in za upravne prostore,
- 1970, ob 20 letnici samoupravljanja prva proizvodna hala,
- ob 30 letnici podjetja leta 1977 druga, največja proizvodnja hala oddelka Plastika,
- 1979, hala za skladišče gotove obutve in
- 2004 skladišče za repro-material.

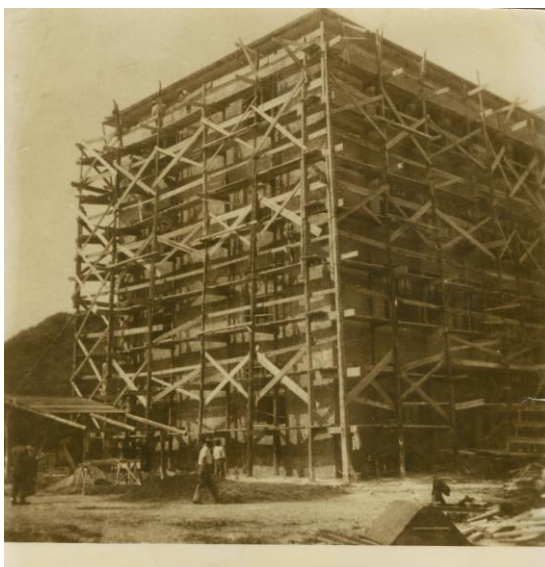
Alpinini udarniki pri gradnji tovarne.
Fototeka Alpina.

Prva stavba Alpine, 1948.
Fototeka Alpina.

Franc Leskovšek-Luka, boter Tovarne športnih čevljev Žiri. Fototeka Alpina.

Gradnja Alpine, 1948. Fototeka Alpina.

Sprva povsem ročno izdelovanje čevljev, ki je omogočilo izdelavo le dobrih 68 000 parov na leto, so leta **1955 mehanizirali**, kar je podeseterilo produktivnost. Ko so leta 1960 uvedli **tekoči trak**, se je proizvodnja podvojila, nato pa strmo naraščala na skoraj 2 400 000 parov letno v letu 1986. Po letu **1973** so se pojavili prvi **računalniki**, leta **1994** pa prvi robot.

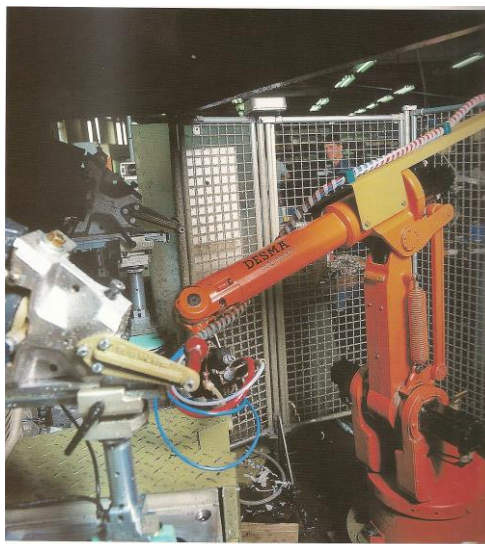
Alpinini čevljarji pri »vlečenju« drete.
Fototeka Muzeja novejšje zgodovine Slovenije.

Prvi tekoči trak. Fototeka Alpina.

Računalniško vodeni stroji. Fototeka Alpina.

Uvedba prvih robotov v proizvodnji.
Fototeka Alpina.

Leta 1954 so uvedli dvoizmensko delo, 1969 pa prešli na 42 urni delovni teden.

Prihod na delo, 1977.
Fototeka Alpina.

Odhod z dela, 1977.
Fototeka Alpina.

Leta 1964 delavski svet sprejme prvi statut podjetja, 1966 je bilo z ustanovitvijo novih oddelkov in strokovnih sektorjev podjetje delno reorganizirano. Po letu 1974 se je podjetje večkrat reorganiziralo v razne TOZDE - temeljne organizacije združenega dela kot nove vrste oddelkov za proizvodnjo in prodajo ter skupne režijske službe.

Oddelek orodjarna.

Fototeka Alpina.

Oddelek dodelave.

Fototeka Alpina.

Žirovski čevljarški vajenci so se po 2. svetovni vojni najprej izobraževali v industrijski šoli, ki je imela prostore v Strojarni, po letu 1970 pa na oddelku Čevljarškega šolskega izobraževalnega centra Kranj v Žireh, v okviru katerega so se vajenci odločali za poklic čevljarja obrtnika ali za posamezne profile v čevljarški industriji. Alpina je štipendirala tudi zaposlene na drugih kadrovskih področjih, iz katerih je pridobivala svoje sodelavce na različnih področjih dela.

1999 je bil v Žireh ustanovljen Industrijsko razvojni center usnjarske in obutvene industrije (IRCUIO).

Prva generacija čevljarških vajencev.

Fototeka Alpina.

Industrijska šola v šolskem letu 1972/73.

Fototeka Alpina.

Študenti Alpina, 1971. Fototeka Alpina.

Alpina je začela razvijati svojo mrežo **industrijskih prodajal** leta 1953. Prvo tovarniško prodajalno je odprla decembra tega leta v Sarajevu, nato pa po vseh večjih mestih nekdanje Jugoslavije in v nekaterih evropskih državah. Svoje izdelke je sprva promovirala po številnih domačih in tujih sejmih.

Prva Alpinina prodajalna v Sarajevu, 1953.
Fototeka Alpina.

Stojnica na sejmu v Ljubljani, 1957.
Fototeka Alpina.

Do srede 80-tih let 20. stoletja je prevladovala domača prodaja, za katero so z lastnim kreativnim in ustvarjalnim delom pripravljali svoje programe in kolekcije. V 60-tih letih so začeli prodirati na vzhodna tržišča, predvsem v Sovjetsko zvezo, kjer so bili kupci nekoliko manj zahtevni, medtem ko se je v 70-tih odprl še zahodni trg, s katerega so prihajale osnovne zamisli in zahteve neposredno od kupcev samih, v Alpini jih je bil treba le tehnično izvesti in distribuirati. Konec 80-tih so izvozili že skoraj 2/3 proizvodnje.

Alpina je postopoma odpirala svoja predstavništva tudi na Daljnem vzhodu, v ZDA, Kanadi in Avstraliji. V 80-tih letih je njeno ime v svet ponesla predvsem smučarska, v 90-tih pa še smučarsko tekaška obutev.

Slavnostna prireditev ob 40 letnici Alpine, 1987. Fototeka Alpina.

Od ustanovitve leta 1947 pa do danes je podjetje vodilo kar 13 direktorjev. Njihove vloge in naloge v podjetju so se spreminjale v skladu s časom in potrebami proizvodnje in zaposlenih: pod njihovim vodstvom so »alpinci« gradili in širili tovarniške prostore, jih opremljali s stroji, uvajali nove tehnologije, gradili posel in blagovno znamko, organizirali delo in življenje v tovarni, vodili podjetje skozi dobra in slaba obdobja.

Poleg direktorjev so bile izjemno pomembni tudi strokovni kadri. Alpinin razvoj je bil sprva usmerjen v modno obutev, kjer so se prizadevali doseči ugled izdelovalca visoke modne in kvalitetne lahke obutve doma in v tujini. Prodor v sam vrh svetovnih proizvajalcev jim je uspel predvsem z razvojem visokogorske, smučarske in smučarsko tekaške obutve. Pri tem so imeli veliko vlogo številni razvojniki, modelarji, tehnologi, orodjarji, in drugi strokovnjaki. Med posebna razvojna področja in usmeritve sodi tudi investiranje v grafično in industrijsko oblikovanje, predvsem v sodelovanju z oblikovalskim podjetjem Studio Miklavc. Investicija se jim je povrnila v obliki številnih mednarodnih oblikovalskih priznanj. Pri uspešni prodaji je sodelovala tudi leta 1973 ustanovljena Služba za marketing in dizajn.

Alpinini nekdanji direktorji ob 50-ti obletnici podjetja 1997. Fototeka Alpina.

Ob ustanovitvi podjetja je bilo zaposlenih 281 delavcev, ki je izdelalo 68 000 parov letno. Število zaposlenih je stalno in strmo naraščalo vse do druge polovice 80. let, ko je bilo v matični tovarni, v petih obratih in trgovski mreži skupaj zaposlenih že skoraj 2000 zaposlenih. Med njimi je bil največji delež žensk, ki so v večini delale v proizvodnji in skupnih službah, vodilne položaje so zasedale le v oddelkih za vodenje financ, kadrov in nabave. Potem, ko se je podjetje preoblikovalo v delniško družbo in postalo globalno podjetje, se je spremenila tudi struktura zaposlenih.

Udarniki Alpine po izvršeni prvi petletki v štirih letih.
Fototeka Alpina.

Rast števila zaposlenih 1952–1968
Fototeka Alpina.

V Alpini so v času socialističnih načel skrbeli tudi za boljše delovne pogoje ter za višji življenjski standard. Zaposlenim so leta 1962 v tovarni zagotovili topel obrok, lahko so letovali v počitniškem naselju ob morju in v toplicah, se izobraževali ob delu ter vključevali v politično, društveno, športno in družabno življenje tovarne, med katerimi so bila zelo priljubljena zlasti športna tekmovanja in srečanja s stanovskimi kolegi iz drugih podjetij čevljarke in gumarske stroke, kot so bile npr. »Šuštarijade.« Po letu 1962 so brali tovarniško glasilo Delo življenje, ki ga je najdlje urejal urednik Nejko Podobnik. V Delu življenje se je zdaj že skoraj 50 let zapisovala zgodovina Alpine in njena povezanost z Žirmi, ki so jo sooblikovali zaposleni. V kolektivu so skupaj praznovali praznike, jubileje tovarne so obeleževali z obsežnimi zborniki in se skupaj veselili novih delovnih uspehov. Slovesno so podpisovali razne samoupravne akte in poslovne pogodbe. Na proslavah so predajali namenu novo zgrajene prizidke ali oddelke tovarne.. Poleg tega so v podjetju zagotovili tudi sredstva za sprejem Dedka Mraza za otroke zaposlenih, novoletno zabavo za zaposlene ter srečanje z upokojenci.

V manjšem obsegu so se na posameznih oddelkih poveselili tudi ob osebnih praznikih sodelavcev, še posebej ob odhodi v pokoj.

Počitniške prikolicе prezimujejo na tovarniškem dvorišču. Fototeka Alpina.

Počitnice v kampu Zlatorog, Umag. Fototeka Alpina.

Sodelovanje zaposlenih na skupnih športnih igrah jugoslovanske usnjarsko-čevljarke industrije »Šuštarijade« in »Usnjariade«. Fototeka Alpina.

Vitrina s pokali, pohvalami in priznanji na hodniku tovarne Alpina.

Foto: Marko Kavčič, 2012.

Obiska dedka Mraza za otroke zaposlenih.
Fototeka Alpina.

Delo sindikata – skrb za ozimnico.
Fototeka Alpina.

delo življenje

GLASILO DELAVCEV TOVARNE OBUTVE ALPINA ŽIRI

LETNIK 32 JANUAR 1994

Izdelali bomo skoraj 1.900.000 parov

V leta 1994 bomo po planu proizvedli izdelali 1.900.000 parov čevljev ali približno 125 milijonov minut. Od tega bo 640.000 parov športne obutve, 1.250.000 parov moške obutve.

Računamo na povprečno kakovost izdelave enoletne obutve (100.000 parov), izdelanih naj bi izdelali 100.000 parov. Pri planiranih izdelkih naj bi se povprečno izkazalo dodatnih 100.000 parov, kar pomeni dodatno obutvo za 100.000 parov. Športna obutva bomo predvsem v letu izdelovali pod lastno blagovno znamko in se na to teritorialno smotljivo priključiti do decembra.

Na modernem programu bomo, ki na blaginjo obutve izdelali skoraj 380.000 parov, ostalo pa je boljina obutve, pri čemer se tudi na modernem povprečju izdelava obutve pod lastno blagovno znamko.

Na tekmi za svetovni pokal na Poljski so se zelo dobro odrezali tekmovalci kakovosti, ki uporabljajo Alpinine izdelke.

Na 7,5 km je zmaga Norveškega Elita Kristiansena.

Kar stari tekmovalci z našimi čevlji so se uvrstili med prvih petnajst uvrstjenih. Na tekmi tekmovalci Elita Kristiansena.

Tudi med moškimi je bil Norveški Čevlji 4. na 10 km, medtem ko je bila moška tekma na 10 km tekmovalca (Pavlar, Fas).

Na vozi iz Davosa v Švic, ki je v dolžini 4-5 km zmaga Norveškega, v okviru katere je z našimi čevlji tekmovali tudi eden najboljših tekmovalcev tekmovalca Thomas Alpin.

Veliki uspehi tekmovalcev

Četrtni delot, ki osvaja svetovni vrh v levi Alpinu Dostan, Spela Pretnar, Nives Sitar in Katja Koren, ki je 22. decembra v Fuschlenu v švicilsko 68. v zmago v super-skijski predstavitvi vse.

Naš kotiček

Dve uri na teden bomo oddajali deli manj: to je okoli 5%.

Izvir je torej tu: letos moramo izdelati približno 5% več.

Ce spremljamo podatke za maso, ki je proizvedena (in tudi vzporedna storitveni) običajno nihala kakšen % pod planom in le toliko smo sledili zastavljenim ciljem. Na prvi vidik kakšnih 10.000 parov (ob dveh milijonih) se pomeni veliko. Če pa se razvemo da zaradi ostajanja na planu razčrtno stransko ali kupce, ki nas dele prihodkov ali da zaradi tega za kak teden samim najbolj upogled trenutek na treg, sedaj postaja že resna. Tu je nasred trg, kjer pride v postev trkanje, vjedno odpiranje vrst, postavljanje in zamenjavo poslovanje, se pa cenezanje pred vrati ali (le slabše) loputanje v sejli.

Ce vsek od nas natančno premisli za kaj sem se plačati? Ali res nimamo med letom pri vsakem delu, skrupu, poslu, odlični vsaj 5% rezerv? Mislim, da imamo vsaj povprečno vso.

Torej dileme ni: pa ne potrdimo in to zadnje vega, kar bomo naredili z glavo.

Ni vrag, da se ne bi na koncu poznalo pri dobrih podjetjih ali v našem lastnem sepa.

Pa za kakšen stroj bo morala še kaj ostalo.

N. P.

INFORMATUR št. 1 / 75

Morda pojasnilo - zakaj INFORMATUR?

Pogosto se zgodi, da marsikaj, kar je za vse nas, delavce Alpine pomembno ne moremo obravnavati ali objavljati v mesečnem časopisu. Objavljali bomo pomembnejše predloge, ki so v razpravi. Važnejše sklepe samoupravnih organov in družbeno-političnih organizacij. Važnejše poslovne in organizacijske odločitve. Posebke posameznih služb, temeljnih organizacij in oddelkov v smeri načrta za smotno gospodarjenje. Vaše pripombe, predloge, kritike.

PAJES: **V A Š E M N E N J E:** (oddajte na vložišču)

Novi vršilci dolžnosti: direktorje, kadrovske službe in plastike so prevzeli svoje dolžnosti.

Po predlogu v.d. direktorja so odleži vrabe 4 dni razširjeni kolegiji. ki ga bodo sestavljali poleg šefov in vodij služb še predstavniki družbeno-političnih organizacij in samoupravnih organov. Omejen čas seštevaja (1-2 uri).

biati odjosa kolegija poročajo, betali sčelačujejo v razpravi. Na predlog družbeno-političnih organizacij in samoupravnih organov, šefi in vodje služb ter oddelkov namerno poročajo o: boljših poslovnih in organizacijskih odločitvah; povečanju produktivnosti; zmanjšanju stroškov, znižanju škarta - s priložno oceno prihranka v dinarjih.

tekstina Ajdovščina je v tečajah. Odpovedal je inozemski kupec. Alpini je ponudeno v razpisitve 115 delavk. Kako bomo to rešili? Razprava bo.

Predlog razširjenega kolegija: pustimo letos tradicionalno delitev "dobrih", kajti za razvoji in obitaj delovne organizacije so nujno potrebne investicije.

Žiri, 20. november 1975

Urejuje: Neško Podobnik
Silva Klemenčič

1. Informatur glede delotisk!
Delitev dobrih, nikakor ni tradicionalna, kot je omejeno tukaj v informaturu, temveč nagrada za trud in delo vseh vseh posameznikov v preteklem letu. Zato pod nedelno pogoj ni pristanejo, da bi se leto 1975 pisalo leto brez delitve dobrih.
Priporočam pravi:
"Objuba delotisk"
Naj prebere tudi sodelavci!
Delavci z mostov,

Delo življenje, Glasilo delavcev Tovarne obutve Alpina. Interni Informator.

Širjenje kulture med delavci je bila pomembna naloga Alpine zlasti v socialističnem obdobju podjetja, pa tudi po lastninjenju je tovarniško glasilo zaposlene redno informiralo o kulturnih prireditvah v kraju. V podjetju je bila med prvimi leta 1947 ustanovljena **Pihalna godba Alpina**, ki je nastopala na vseh glavnih proslavah v Žireh in okolici. Alpinino ime nosi tudi **Moški pevski zbor Alpina**. Med zaposlenimi so bili **številni slikarji**, kot so Ivan Gluhodedov, Jože Peternej, Konrad Peternej, Janez Sedej in drugi. Leta 1973 je bila v Stari šoli ustanovljena **muzejska zbirka**, na kateri so bili zbrani tudi eksponati iz tovarne. Pomena muzejske zbirke se je najprej zavedal Alfonz Zajec, prvi predsednik Muzejskega društva Žiri.

Pihalna godba Alpina, 1972. Fototeka Alpine.

Moški pevski zbor Alpina, 2012.
Fototeka MDŽ.

Alpina. Avtor: Jože Peternelj Mauser.
Čevljarska zbirka MDŽ, lepljenka iz usnja, d = 76 cm, v = 61 cm,
inv. št. ŽI;178. Foto: Borut Slabe, 2012.

Alpina je ves čas svojega obstoja živela z Žirmi in Žiri so se širile in razvijale pod okriljem Alpine, zato so Žirovci večkrat potrdili: »Žiri so Alpina, Alpina so Žiri«. V tovarni je bila dolga leta zaposlena večina Žirovcev. Z leti so se uspešnemu domačemu delodajalcu pridružili tudi podjetji Etiketa in Kladivar ter Kmetijska zadruga in nekaj manjših podjetij ter samostojnih podjetnikov, ki skupaj dajejo kruh okoli 2000 zaposlenim.

Tovarna Etiketa. Foto: Tita Porenta, 2012.

Alpina je do leta 1995, ko so Žiri ponovno postale svoja občina, precej sredstev prispevala za razvoj krajevne skupnosti. Ta pomoč se je odražala tudi v številnih gradnjah. Če primerjamo **kulturno krajino pred Alpino** z današnjo podobo, vidimo, da so Žiri, kljub temu da so se močno razširile, predvsem z gradnjo individualnih stanovanjskih hiš, precej obdržale podeželski videz.

Žiri pred Alpino.

Originalno razglednico hrani Viljem Eržen, Žiri.

Pogled na Žiri in Alpino, 1977.

Fototeka Alpina.

Zgradili so središče z največjim **Zadružnim domom** v Sloveniji, **blagovnico in poslovno-stanovanjskim centrom Pr' Matic**. V kotlini še vedno najbolj izstopa **industrijski kompleks**, predvojni objekti, nekdanje ponosne stare čevljarske zadružne stavbe pa tonejo v pozabo.

Industrijski kompleks Žiri (Alpina, Etiketa, Kladivar). Foto: Polona Mlakar Baldasin, 2010.

Žirovci so že od nekdaj znani kot dobri športniki, zato Alpina je in še podpira tudi številne domače športne klube in kulturna društva, ki nosijo njeno ime. Med športnimi klubi velja omeniti **Nogometni klub Alpina Žiri**, ki mu je Alpina pomagala do nogometnega igrišča in sponzorirala drese, **Smučarski skakalni klub Alpina**, ki je leta 1967 dobil večje 70-metrške skakalnice in organiziral tekme z mednarodno zasedbo tekmovalcev. Prav na prostoru te večje skakalnice danes raste nov nordijski center s petimi skakalnicami, ki že omogočajo skoke prav vsem generacijam smučarjev skakalcev.

Zelo uspešno sta delovala tudi **Judo klub Alpina**, in **Šahovski klub Alpina**. Številni Žirovci so se lahko udeleževali v priložnostnih športnih dejavnostih kot sta balinanje ali kolesarjenje.

Šahovski klub Alpina. Fototeka Alpina.

Športni klub Alpina. Fototeka Alpina.

Sodobna skakalnica v Novi vasi, na kateri trenirajo člani Smučarsko skakalnega kluba Alpina. Foto: Tita Porenta, 2011.

Tekaška prireditev pri Petriču v Žireh.
Fototeka Alpina.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

Vrata garderobne omarice Alpininega delavca.

Čevljarska zbirka MDŽ, les, v = 165 cm, š = 30 cm,
inv. št. ŽI;335. Foto: Marko Kavčič, 2012.

Stenska ura iz Alpine.

Čevljarska zbirka MDŽ, les, d = 33 cm,
inv. št. ŽI;336. Foto: Tita Porenta, 2011.

Delovna halja zaposlenih v Alpini.

Čevljarska zbirka MDŽ, tekstil, inv. št. ŽI;334.
Foto: Tita Porenta, 2012.

»Albumčk.«

Čevljarska zbirka MDŽ, papir, plastificirano,
v = 14 cm, inv. št. ŽI;337.

»Albumčk« je pripomoček za lažjo komunikacijo med oddelki za proizvodnjo kolekcije.

TOVARNA OBUTVE

alpina ŽIRI

Telefon: 064-69461
Telefax: 34622 YU
Telegram: Alpina 64226
Naslov: Alpina Žiri,
Strojarska ul. 2
Žiri 64226

DELOVNI KOLEDAR ZA LETO 1989

JANUAR	FEBRUAR	MAREC	APRIL	MAJ	JUNIJ
1 N	1 S 23	1 S 45	1 S 1/2 B6	1 P	1 Č 110
2 P	2 Č 24 5	2 Č 46 9	2 N	2 T	2 P 111
3 T	3 P 25	3 P 47	3 P 69	3 S 88	3 S 1/2 A6
4 S	4 S 1/2 B6	4 S 1/2 B6	4 T 70	4 Č 89 18	4 N
5 Č	5 N	5 N	5 S 71 14	5 P 90	5 P 112
6 P	6 P 26	6 P 48	6 Č 72	6 S 1/2 A6	6 T 113
7 S	7 T 27	7 T 49	7 P 73	7 N	7 S 114 23
8 N	8 S 28 6	8 S 50 10	8 S 74 A6	8 P 91	8 Č 115
9 P	9 Č 29	9 Č 51	9 N	9 T 92	9 P 116
10 T	10 P 30	10 P 52	10 P 75	10 S 93 19	10 S 117 B6
11 S	11 S 31 A6	11 S 53 A6	11 T 76	11 Č 94	11 N
12 Č	12 N	12 N	12 S 77 15	12 P 95	12 P 118
13 P	13 P 32	13 P 54	13 Č 78	13 S 96	13 T 119
14 S	14 T 33	14 T 55	14 P 79	14 N	14 S 120 24
15 N	15 S 34 7	15 S 56 11	15 S	15 P 97	15 Č 121
16 P	16 Č 35	16 Č 57	16 N	16 T 98	16 P 122
17 T	17 P 36	17 P 58	17 P 80	17 S 99 20	17 S
18 S	18 S 1/2 B6	18 S	18 T 81	18 Č 100	18 N
19 Č	19 N	19 N	19 S 82 16	19 P 101	19 P 123
20 P	20 P 37	20 P 59	20 Č 83	20 S	20 T 124
21 S	21 T 38	21 T 60	21 P -84	21 N	21 S 125 25
22 N	22 S 39 8	22 S 61 12	22 S	22 P 102	22 Č 126
23 P	23 Č 40	23 Č 62	23 N	23 T 103	23 P 127
24 T	24 P 41	24 P 63	24 P 85	24 S 104 21	24 S
25 S	25 S 42 A6	25 S	25 T 86 17	25 Č 105	25 N
26 Č	26 N	26 N	26 S 87	26 P 106	26 P 128
27 P	27 P 43	27 P 64	27 Č	27 S	27 T 129
28 S	28 T 44	28 T 65	28 P	28 N	28 S 130 26
29 N		29 S 66 13	29 S	29 P 107	29 Č 131
30 P		30 Č 67	30 N	30 T 108 22	30 P 132
31 T	22 FEB	31 P 68 APR		31 S 109	
del. dni 21+1 FEB.	22	23+1 APR.	19	22	23

Delovni koledarček.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1989, papir, v = 13,5 cm,
inv. št. ŽI; 333.

Tovarna Alpina v Žireh.

Slikar: Vladimir Lamut (1915–1962)

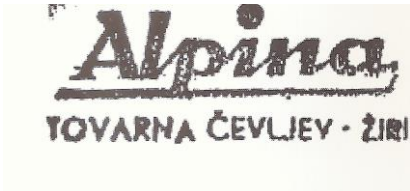
Restavriral Stane Kosmač, 2012.

Čevljarska zbirka MDŽ, okoli 1957, olje/platno,
d = 110 cm, v = 80 cm, inv. št. ŽI; 338.

Foto: Marko Kavčič, 2012.

NESNOVNA INDUSTRIJSKA DEDIŠČINA – BLAGOVNA ZNAMKA ALPINE

Razvoj imena podjetja Alpina in njenih logotipov

1945		<i>Čevljarna Žiri, z. z o. j.</i> (zadruga z omejenim jamstvom)
1947		Tovarna športnih čevljev Žiri: prvi ohranjeni znak, avtor neznan.
1951		Alpina, tovarna športnih čevljev Žiri Ime Alpina je izpeljanka iz zemljepisnega lastnega imena Alpe z obrazilom -ina. Ime naj bi bilo za domačega kupca privlačno in zvočno, za tujega pa lahko izgovorljivo, sicer pa je v Ljubljani na Dunajski cesti pred drugo svetovno vojno obstajala trgovina s športnimi pripomočki z enakim imenom, ki je bila last trgovca in podjetnika Aleksandra Kovača. Logotip in odtis žiga, avtor neznan.
1952		Alpina, tovarna čevljev Žiri Logotip z novim nazivom podjetja, avtor neznan.
1968		Alpina, tovarna obutve Žiri Prvotna različica logotipa avtorja Tomaža Kržišnika.

1969	 	Avtor logotipa: Tomaž Kržišnik.
1995		Alpina, d. d. (delniška družba) Avtor logotipa: Matjaž Mazzini.
2004	 	Uporaba znaka in njegovih kombinacij se je sčasoma spreminjala.
2009		Alpina, tovarna obutve, d. o. o.

Znak Alpine, sredstvo vizualne komunikacije

1969		Alpinin znak Avtor: Tomaž Kržišnik
1973		V Alpini ustanovijo <i>službo za marketing in dizajn</i> .

Znaki za označevanje izdelkov

Med najbolj prepoznavnimi zaščitnimi znaki izdelkov Alpina so:

1973	 	Simona fashion - blagovna znamka modne obutve
1998–2005		Speedbull - blagovna znamka za označevanje zaščitnih oblačil ter športnih čevljev in copat
90-ta leta 20. stol.		Alpina Footwear – blagovna znamka za označevanje pohodne obutve
2009		GTH - blagovna znamka za označevanje obutve oblikovalke Alje Novak
2009	 STRAH ZIMA postava 195 C STRAH postava 195 C	Binom in CS - blagovna znamka za označevanje kupcu prilagojene obutve, ergonomskega skeniranja izmer stopala in računalniško podprte ergonomsko oblikovane obutve, prodaje nahrbtnikov in torb Logotipi, avtor: Jure Miklavc
2010		Nova blagovna znamka modne obutve. Logotip, avtor: Jure Miklavc.

Mednarodna organizacija **Superbrands** je 28. januarja 2009 podelila naziv Superbrands Slovenija 2008 40 najmočnejšim blagovnim znamkam v Sloveniji, med njimi tudi Alpini.

Superbrands predstavlja blagovno znamko, ki v primerjavi s konkurenco potrošniku nudi večje čustvene in otipljive koristi, kot so: kakovost, zanesljivost, drugačnost, čustveni naboj.

ALPINA IN VRHUNSKI ŠPORT

Z Alpino na strehi sveta

V Alpini so visokogorski čevlji začeli razvijati že leta 1960. V času prvih odmevnih jugoslovanskih in slovenskih odprav v Himalajo je njihova obutev veljala za visokokakovostno. Pri razvoju in v boju s tujo konkurenco so sodelovali številni Alpinini strokovnjaki, predstavniki Planinske zveze Slovenije ter alpinisti.

Leta 1979 je jugoslovanska alpinistična odprava Everest '79 prvič stopila na najvišjo goro sveta, na Mount Everest (8848 m). Kot prva Slovenca sta 13. maja vrh dosegla Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj, dva dni za njima pa še Stane Belak, Hrvat Stipe Božič in Šerpa Ang Phu, ki je pri sestopu zdrsnil.

Vsi člani odprav in njihovi spremljevalci so bili obuti v višinske čevlje, izdelane v Alpini, ki je na ta način podprla vrhunske domače alpinistične dosežke, po Alpini pa je odprava poimenovala tudi prvi višinski tabor.

Leta 1999 je Marko Čar, slovenski alpinist, ledni plezalec in deskar, doma iz Žirov, v Alpininih čevljih model Triglav s slovensko himalajsko odpravo pri vzponu na GYACHUNG KANG (7952 m) opravil dostop preko višine 6000 m.

Fotografija slovenskih alpinistov pod Everestom (Marko Štremfelj, Marjan Manfreda-Marjon, Franček Knez).

Foto: Andrej Štremfelj, 1979, ki hrani originalno fotografijo.

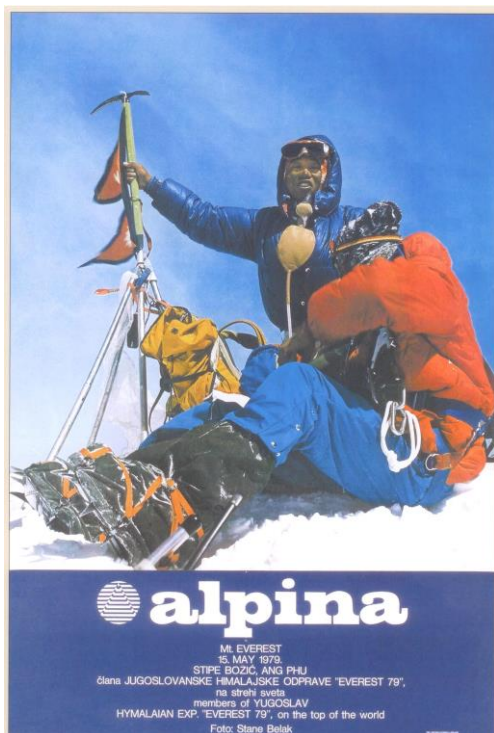

Žirovec Marko Čar

(1969, Kranj – 2000, Logarska dolina).

Originalno fotografijo hrani družina Marka Čara.

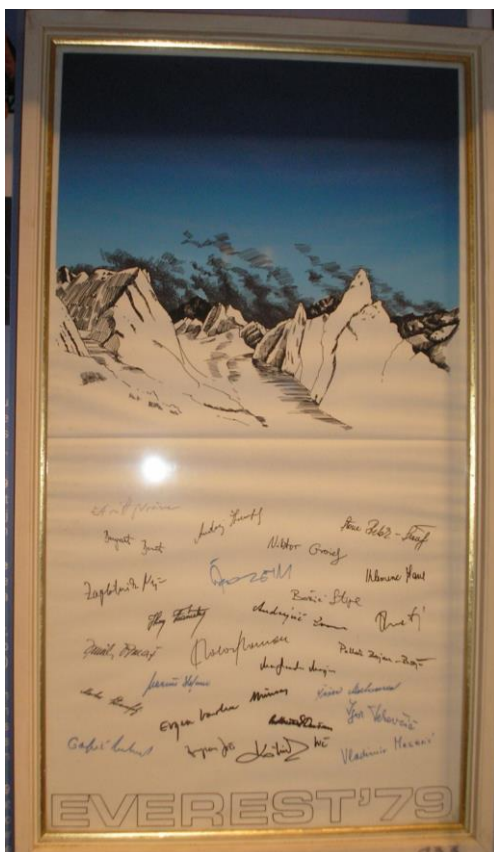
KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

Alpinin plakat, na katerem sta upodobljena hrvaški alpinist Stipe Božič ter sirdar (vodja nosačev) odprave Ang Phu.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1979, v = 70 cm, inv. št. ŽI;234.

Foto: Stane Belak, 1979, reprodukcija: Borut Slabe, 2012.

Ledenik Kumbu na zahvali himalajske odprave Everest '79 za sponzorstvo Alpine.

Čevljarska zbirka MDŽ, barvna grafika, avtor: Franc Novinc, v = 63 cm, inv. št. ŽI;177.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Prototip gorskega čevlja, izdelanega za odpravo na Makalu (8475 m), prvi osemtisočak, ki so ga osvojili slovenski alpinisti.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1975, usnje, koža losa, guma, kovina, v = 48 cm, inv. št. ŽI;188. Foto: Franc Temelj, 2009.

Prototip gorskega čevlja.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1976, usnje, guma, kovina, tekstil, v = 35 cm, inv. št. ŽI;253. Foto: Franc Temelj, 2009.

Prototip višinskega čevlja jugoslovanske alpinistične odprave Everest 79'.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1976, juhta, guma, kovina, podloženo z ovčjim krznom, v = 43 cm, inv. št. ŽI;251. Foto: Franc Temelj, 2009.

Izpopolnjen višinski čevelj, po mnenju članov odprave Lhotse 81' (8516 m) je takrat veljal za najboljšo tovrstno obutev na svetu.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1981, zg. del: juhta, dvakrat ojačan in podložen z ovčjim krznom, podplat: suha lipovina in plutovina, guma vibram, poseben sistem za namestitev derez, v = 43 cm., inv. št. ŽI;263. Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevelj nepalskega ljudstva Šerpe, ki so ga člani himalajske odprave Everest '79 prinesli Alpini za darilo.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1979, v = 24 cm, inv. št. ŽI;254. Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevlji Marka Čara.

Čevljarska zbirka MDŽ, v = 20 cm,
inv. št. ŽI;286. Foto: Franc Temelj, 2009.

Alpina in smučarski tekmovalni športi

Konec 70-ih let prejšnjega stoletja je Alpina začela graditi svojo blagovno znamko na področju tekmovalnega športa. Razvojni oddelek je s pomočjo učiteljev smučanja, tekmovalcev in njihovih trenerjev razvil več vrhunskih tekmovalnih smučarskih čevljev. Tako je Alpina prvič stopila v korak z najboljšo svetovno konkurenco. Na XIV. olimpijskih zimskih igrah v Sarajevu leta 1984 je bila med bogato svetovno ponudbo alpskih smučarskih čevljev izbrana za ekskluzivnega dobavitelja tovrstne obutve. V Alpininih smučarskih čevljih so svoje zmage na svetovnih pokalih dobrih 15 let osvajali najboljši slovenski in tuji smučarji.

Žal se razvoj teh čevljev ni nadaljeval zaradi premalo vloženih sredstev v investicije, Alpina pa še danes uspešno proizvaja smučarske čevlje za rekreativne smučarje.

»Pospeševalci« športne usmeritve Alpine v 80. letih prejšnjega stoletja. Od leve proti desni: oblikovalec Milan Herzog, Tomaž Košir, direktor Alpine (1980–1988), in vodja tekmovalne službe Janez Šmitek.

Fototeka Alpina.

Člani slovenske pionirske in mladinske reprezentance smučarjev, ki so v 80-ih letih 20. stoletja smučali v Alpininih pancerrjih Demon.

Fototeka Alpina.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

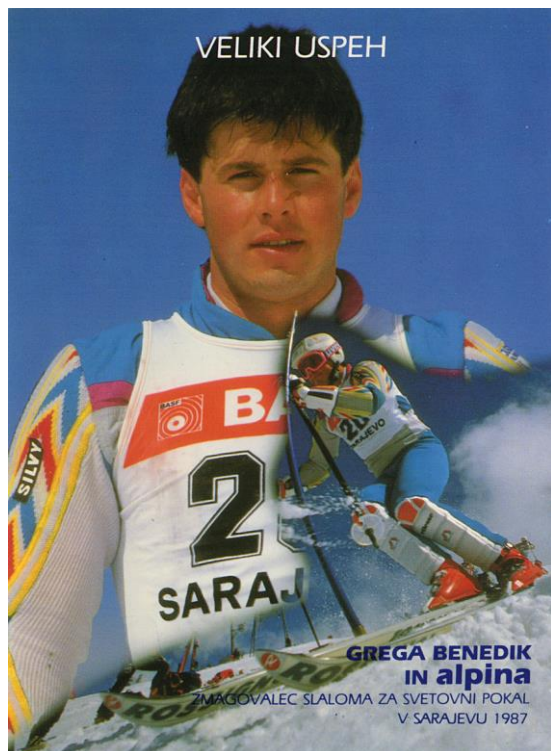
Grega Benedik na zmagovalnih stopničkah.

Čevljarska zbirka MDŽ, v= 53,4 cm, š= 38,5 cm,
inv. št. ŽI;264.

Fotoreprodukcija: Borut Slabe, 2012.

Prvo zmago v Alpininih smučarskih čevljih SR 84 je dosegel slovenski alpski smučar Grega Benedik v slalomu za svetovni pokal leta 1987 v Sarajevu.

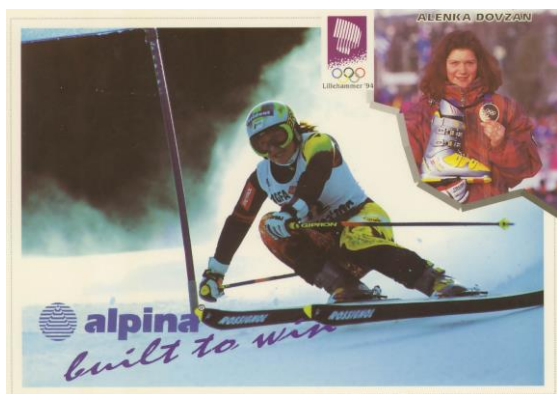
Priložnostne razglednice VELIKI USPEHI, portreti vrhunskih smučarjev, ki so tekmovali v Alpininih smučarskih čevljih. Založnik: Alpina, Žiri, 1987.

Grega Benedik.

Čevljarska zbirka MDŽ, v = 15 cm, inv. št. ŽI;297.

Foto: Egon Kaše, 1987.

Alenka Dovžan.

Čevljarska zbirka MDŽ, š = 15 cm, inv. št. ŽI;294.

Foto: J. Žnidaršič, B. Herdt.

Andrej Miklavc.

Čevljarska zbirka MDŽ, š = 15 cm, inv. št. ŽI;295.

Foto: A. Fevžer, 1987.

Rok Petrovič.

Čevljarska zbirka MDŽ, š = 15 cm, inv. št. ŽI;296.

Foto: J. Žnidaršič, B. Herdt.

Veronika Šarec.

Čevljarska zbirka MDŽ, š = 15 cm, inv. št. ŽI;265.

Foto: J. Žnidaršič, B. Herdt.

Tomaž Čižman.

Čevljarska zbirka MDŽ, š = 15 cm, inv. št. ŽI;267.

Foto: J. Žnidaršič, B. Herdt.

Tekmovalni smučarski čevelj Demon.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1978, v = 33 cm, PVC, usnje, inv. št. ŽI;257.

Foto: Borut Slabe, 2012.

Namenjen je bil članom pionirske in mladinske slovenske smučarske reprezentance, preizkusili pa so ga tudi v disciplini »HOT-DOG«.

Tekmovalni smučarski čevelj SR84.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1982, v = 36 cm, poliuretan, spominska pena, inv. št. ŽI;354.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Njegove odlike so bile možnost nastavitve nagiba, anatomsko oblikovan notranji čevelj, zunanji čevelj pa je bil narejen iz materiala, ki je omogočal smuko v vseh vremenskih pogojih. Primeren je bil tudi za tekmovalce A-smučarske reprezentance.

Prvi smučarski čevlji linije Alpha.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1982, v = 33 cm,
inv. št. ŽI;344.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Alpinin najbolj dovršen in prodajan tekmovalni smučarski čevlji. Zaradi svojih lastnosti je v vseh svojih izvedbah dosegal vidno mesto med najboljšimi smučarskimi čevlji na svetu.

Smučarski čevlji model A2.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1997, v = 33 cm,
inv. št. ŽI;260.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Alpinia is making more converts than ever!

Here's why:

"Excellent service, outstanding value and fit."

Don Birt
Marketing Director of the New
England Ski Area
Concord, New Hampshire

Now, two lines for today's double market

Starting with this season, Alpinia is presenting split alpine lines to cover the entire market potential—the more aggressive skiers and the ever growing group of more recreational skiers. You'll find our new dual lines cover the entire sales spectrum, allowing you to offer specialized features to each customer category in every price range.

"Alpinia alpine will definitely be part of our merchandising plan in the future."

Jim McNeil
District Sales Manager
The National Ski Area Association
Breckenridge, Colorado

Exclusive Supplier to the XIV Olympic Winter Games

Here's product endorsement, credibility and prestige bestowed on Alpinia by being the number one event! The '84 Winter Olympics at Sarajevo, Yugoslavia, will be watched by millions of potential ski equipment customers, including yours. Our tie-in with the Games (proving ground for the world's best skiers and equipment) together with our national magazine advertising will position Alpinia products in the spotlight, giving international acceptance by skiers.

"Fit and appearance to the competitive models make it the #1 choice of customers."

George Jones
Michigan Skiing and Snowboard
Instructor, Michigan

Consumer Demand

All skiers, whatever their abilities, are acutely aware of styling, quality, comfort and the performance of a boot. Today consumers are evaluating the price/value relationship of a product. With Alpinia you can provide these features to your customers at competitive prices—even after taking an above-keystone markup for yourself.

"A great value for our customers with super profits and service for us."

Tom Peterson
Ski Sales
Breckenridge, CO

X-Press Reordering

Most ski boots sold in America today are made overseas. This has led to many instances of long delay in delivery with resulting loss of tempers and profits. To avoid such problems, Alpinia has created an unrivaled reordering system to assure a dependable flow of orders to customers. Large quantities of boots are warehoused in the United States. These immediately available stocks allow us to process and ship your order within 24 hours. You'll be impressed with X-Press for reorders.

"Excellent profitability and great service."

Mike Spindel
Branch Sales Rep
New England

Extraordinary Dealer Profits and Priced to Sell

Your customers will be delighted with Alpinia's competitive prices. We set our boots to allow you an above-keystone markup; even then you'll find you're competitive with the suggested retail prices of the competition. Our quantity and pre-season discounts make selling Alpinia even more profitable.

Aggressive Promotion

A heavy advertising schedule is planned for national ski, sport and travel magazines with ads featuring Alpinia boots and the appointment of Alpinia as official supplier to the XIV Olympic Winter Games in '84. Also included will be a free offer for a full-color Alpinia product brochure together with a listing of regional Alpinia retailers—including you.

"Alpinia prinaša več sprememb kot kdajkoli prej! Tukaj so odgovori na vprašanje zakaj."

V angleškem jeziku izdan Alpinin katalog tekmovalnih smučarskih čevljev za sezono 82/83 kot ekskluzivnega dobavitelja alpskih smučarskih čevljev za XIV. zimske olimpijske igre Sarajevo 84'. Oblikovalec Tone Pintar.

Čevljarska zbirka MDŽ, d = 60 cm, inv. št. ŽI;262. Foto: Borut Slabe, 2012.

Najvišja odličja tekmovalcem in prestižne oblikovalske nagrade

Hiter razvoj zimskih športov konec 80-ih in v začetku 90-ih let 20. stoletja je spodbudil Alpinino vodstvo in strokovnjake še k razmišljanju o razvoju čevlja za tek na smučeh in biatlon. Tudi k nadaljnjemu razvoju te vrste obutve so veliko prispevali prav vrhunski slovenski in tuji tekmovalci in uspešno sodelovanje z norveško proizvajalko smučarskih vezi, tovarno Rottefella.

Vzporedno s tehnološkim razvojem, predvsem sistema podplatne izdelave, sta se prepoznavnost blagovne znamke in dovršenost tekmovalne tekaške obutve Alpine širili tudi na področju industrijskega oblikovanja, kjer so prejeli številne priznane mednarodne in slovenske nagrade.

Potovalni načrt Alpininega tekmovalca v teku na smučeh v sezoni 2010/11.

Iz brošure: Zmagovanje kot način življenja, Alpina 2011.

Med prva **najuspešnejša tekmovalca**, ki sta zmagovala v Alpininih tekaških čevljih štejemo norveškega tekača **Terjeja Langlija**, ki je tekmoval v čevljih NNN 400 (zlata medalja 1992) in slovensko vrhunsko biatlonko **Andrejo Grašič** (prva zmaga 1997), ki je tekla v čevljih Control System. Fototeka Alpina.

Petra Majdič s svojimi sodelavci Alojzom Oblakom, Alešem Dolencem in Janezom Novakom na obisku v Alpini. Fototeka Alpina.

Vidnost Alpininega čevlja med TV-prenosi tekem je ena izmed glavnih zapovedi oblikovanja in sponzoriranja tekmovalnega športa.

Iz brošure: Zmagovanje kot način življenja, Alpina 2011.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV:

Tekaški čevlji s podpisom **Petre Majdič** najuspešnejše slovenske tekačice na smučeh.

Čevljarska zbirka MDŽ, 2010/2011, v = 28 cm, inv. št. ŽI;300. Foto Tita Porenta, 2011.

V teh čevljih je Petra Majdič v klasični tehniki zastopala Slovenijo na tekmovanjih v sezoni 2010/11 in na Olimpijskih igrah 2010 v Vancouvru, Kanada.

Sistem Nordic (NNN) iz Rottfella in ponos Alpine v svetu: *tekmovalni tekaški čevlji Skate 2000*.

Vezi: Čevljarska zbirka MDŽ, 1985, plastika, d = 50 cm, inv. št. ŽI;357. Foto: Tita Porenta, 2011.

Čevlji: Čevljarska zbirka MDŽ, 1995, plastika, tekstil, d = 30 cm, inv. št. ŽI;256.

Foto: Tita Porenta, 2011.

»Na tisoč načinov smo lahko boljši!«

Oblikovalski studio Jure Miklavc in Kabinet 01 sta leta 2008 za smučarsko-tekaška tekmovalna čevlja Alpina za klasično in drsalno tehniko ECL in ECS Alpina prejela prvo mednarodno priznanje Reddot Design Award 2008 na področju industrijskega oblikovanja (dizajna), leta 2009 pa skupaj s čevlji Binom še Good Design Award 2009, najpomembnejšo ameriško priznanje na področju oblikovanja. Leto kasneje prejmejo priznanje Reddot Design Award 2010 še za smučarsko-tekaške čevlje Promise, čevlje, ki »obljubljajo« inovativnost in kakovost izdelka ter odgovornejšo proizvodnjo v skladu z varovanjem okolja.

Čevlji za tek na smučeh Alpina Racing CL. Oblikovalec: Jure Miklavc.

Čevljarska zbirka MDŽ, 2002, plastika, tekstil, d = 25 cm, inv. št. ŽI;359. Foto: Tita Porenta, 2011.

Za ta čevlji je Alpina leta 2002 na bienalu industrijskega oblikovanja (BIO) prejela zlato medaljo in nagradi DIDA (Delova nagrada za oblikovanje), namenjeno vrhunskim tekmovalcem, ki tekmujejo v klasični tehniki smučarskega teka.

bio. biennial of industrial design

reddot design award

GOOD DESIGN AWARD

Registrirane blagovne znamke: Bienale industrijskega oblikovanja, Reddot Design Award in Good Design Award.

Smučarsko-tekaški čevelj ECL.

Čevljarska zbirka MDŽ, v= 29 cm,
inv. št. ŽI;360. Foto: Tita Porenta, 2011.

Smučarsko-tekaški čevelj ECS.

Čevljarska zbirka MDŽ, v=31 cm,
inv. št. ŽI;361. Foto: Tita Porenta, 2011.

Ženski smučarsko-tekaški čevelj Promise.

Čevljarska zbirka MDŽ, ekološko razgradljivi
materiali in ekološka tehnologija, d = 22 cm,
inv. št. ŽI;362. Foto: Tita Porenta, 2012.

ALPINA V SVETU ŠPORTA, MODE IN REKREACIJE

Tradicija in stalnica

Program planinske in pohodne obutve Alpina

Program planinske in pohodne obutve se je razvil iz tradicionalnega žirovskega čevlja. Prva leta po drugi svetovni vojni, v času planskega gospodarstva, so v Alpini izdelovali samo težko delavsko obutev in čevlje za pripadnike Jugoslovanske ljudske armade.

V začetku 50. let prejšnjega stoletja sta se tehnologija in uporabnost planinskega čevlja popolnoma spremenili. Pojavili so se novi materiali, planinski čevlji so postali udobnejši, anatomske oblikovani, mehkejši in lažji.

Razvoj množičnega pohodništva v naravi in sredogorju ter bolj urejene planinske poti v 80. in 90. letih prejšnjega stoletja so leta 1992 spodbudile proizvodnjo pohodniške (tako imenovane trekking, hiking in outdoor) obutve.

Na fotografiji so čevljarji v delavnici pri Arharju, 7. 7. 1947.

Foto: Leon Jere, fototeka Muzeja novejšje zgodovine Slovenije.

Prvo obutev po 2. svetovni vojni so izdelovali še ročno: eden je pripravil podlogo, drugi „nacvikal“ podplat, tretji prišil okvir ... Komur je uspelo prišiti več jermenov, je dobil tudi dobro plačo.

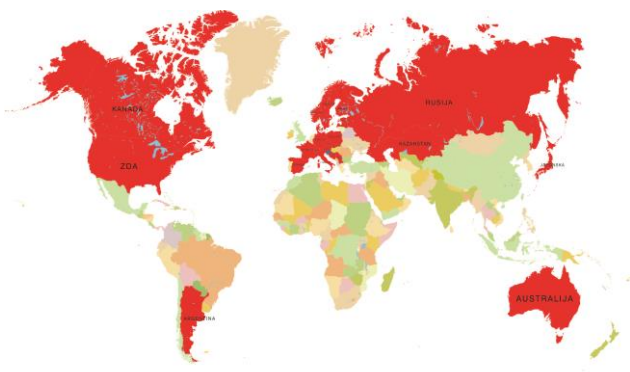

Delavka v tovarni čevljev Alpina v fazi dodelave planinske obutve, oktober 1955.

Foto: Milan Pogačar, fototeka Muzeja novejšje zgodovine Slovenije.

Na Oddelku za veleprodajo **Alpinini strokovnjaki** ugotavljajo, oblikujejo in posredujejo informacije o značilnostih posameznih modelov pohodnih čevljev. Fototeka Alpina.

Zemljevid držav z mednarodnimi posredniki Alpininih pohodnih čevljev (rdeče obarvano).

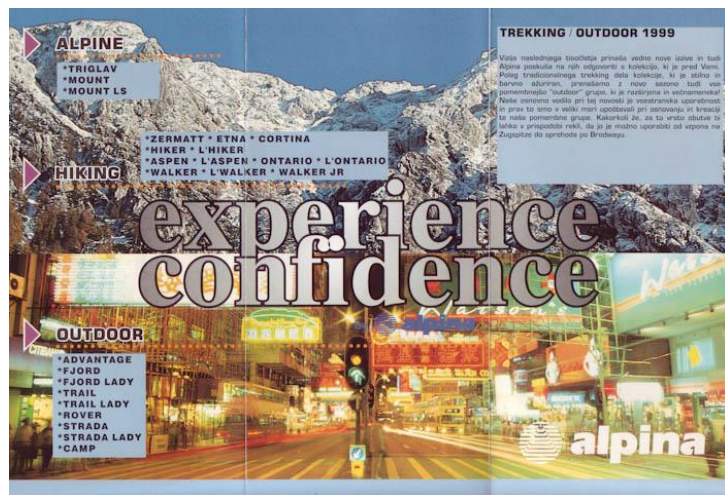
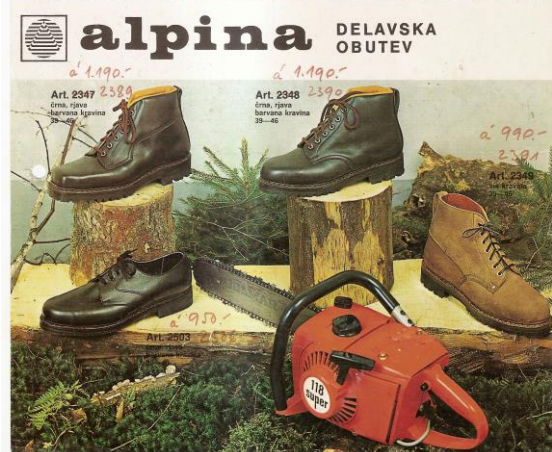
Učitelji in planinci na Osnovni šoli Žiri si v okviru Šole v naravi že več kot desetletje prizadevajo, da bi učencem privzgojili varno hojo v planinskem svetu. V času nekajdnevnega bivanja v slovenskem visokogorju se seznaniijo tudi z dobro planinsko obutvijo. Na fotografiji je generacija 6. razredov v šolskem letu 2001/2002, ki pozorno posluša razlago planinskega vodnika Planinskega društva Žiri. Fototeka Alpina.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

Alpinin prospekt, ki oglašuje planinsko, delavsko in terensko obutev blagovne znamke Alpina.

Čevljarska zbirka MDŽ, z začetka 70. let 20. stoletja, v = 29 cm, inv. št. ŽI;285.

Alpinin milenium prospekt in logotipi dobaviteljev.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1999, d = 31 cm, inv. št. ŽI;287. Foto: Borut Slabe, 2012.

Za obstoj Alpine je bil vedno pomemben tudi izvoz. Prospekt (levo) oglašuje obutev, namenjeno hoji v visokogorje (alpine), sredogorje (hiking) in potepanje po mestnih ulicah (outdoor), za mednarodne distributerje v Evropi, ZDA in na Japonskem.

Desno: logotipi tujih podjetij, ki Alpini dobavljajo materiale, iz katerih so izdelani posamezni deli pohodne obutve, in različne mednarodno uveljavljene mere za pravilno izbiro velikosti čevlja.

Noge nismo **drugorazreden** del telesa.

Vabimo vas v Alpinine trgovine, kjer bomo s specializiranim laserskim merilnikom* vašo stopalo natančno izmerili in vam glede na meritve svetovali drobne prilagoditve levega ali desnega čevlja. Obiščite nas, izberite čevlje, ki so vam všeč, mi pa vam bomo oblikovali popoln par ravno prav različnih čevljev.

* Najbližja Alpinine prodajalno z laserskim merilnikom najdete na: www.binom-shoes.com

1 2 3 4

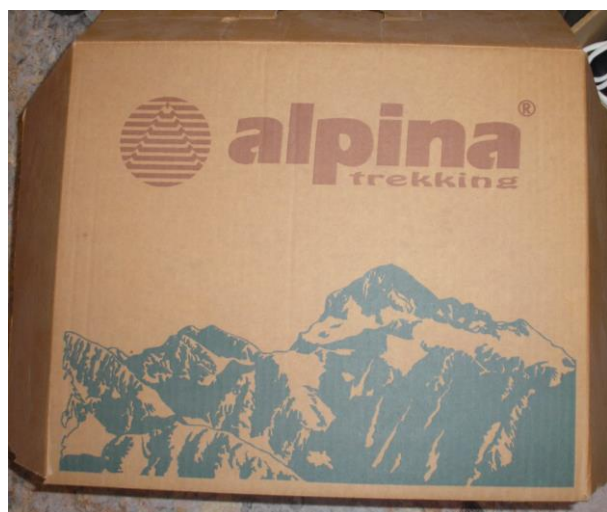
binom
popoln par

Plakat za oglaševanje inovativne obutve Binom za prosti čas in pohodništvo.

Raziskave so pokazale, da je za najboljše prileganje čevlja stopalu ključno področje med nartom in prsti. Zaradi različnosti stopal so v Alpini zasnovali obutev, ki zaradi posebnega vložka povsem zagotovi optimalno prileganje.

To obutev je oblikoval vrhunski oblikovalec Jure Miklavc, tako kot za oblikovanje tekaške obutve je tudi za Binom program prejel nagradi Red dot in Good design. Bila je tudi uradna obutev članov slovenske olimpijske reprezentance v Vancouvru 2010.

Original hrani Alpina.

Alpinina škatla za trekking obutev.

Oblikovalec Tone Pintar.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1998, karton, d = 40 cm, š = 34 cm, v = 14 cm, inv. št. ŽI;288.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Za embalažo je Alpina 2. junija 1998 prejela priznanje Embalaža 98.

Klasičen delavski čevlji.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1945–1950, usnje-kravina, kovina (čevljarski žebliji), ročno zbita izdelava, d = 31cm, inv. št. ŽI;165. Foto: Tita Porenta, 2011.

Zaradi žeblicev, s katerimi so bili okovani podplati, so taki čevlji tehtali nekaj kilogramov, poleg tega niso bili oblazinjeni in so se slabo prilagajali nogi.

Univerzalen čevelj z rebrasto gumo.

Čevljarska zbirka MDŽ, 60-ta leta 20. stoletja, usnje-krom, podplat guma, šivana in lepljena izdelava, d = 30 cm, inv. št. ŽI;283.

Foto: Franc Temelj, 2009.

Čevelj spada med zadnje Alpinine modele gojzar šivane obutve za gozdarje, delavce in kmečka opravila, z njimi pa so najbolj navdušeni tudi smučali.

Vrhunski planinski čevelj Alpina.

Čevljarska zbirka MDŽ, 70. leta 20. stoletja, podplat: vibram guma, d = 31cm, inv. št. ŽI;284.

Foto: Franc Temelj, 2009.

Razvoj planinstva je zahteval udobnejše čevlje z novimi materiali, kopiti, načini zavezovanja in penami za oblazinjenje ter posebne gumijaste podplate italijanskega podjetja Vibram, ki so ostali stalnica vse do danes. Take čevlje so tudi izvažali v Ameriko in na Japonsko.

Gojzarji Martina Žnidaršiča.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1972–2005, usnje, guma, d = 31cm, inv. št. ŽI;345. Foto: Tita Porenta, 2012.

Martin Žnidaršič je s temi čevlji med letoma 1972 in 2005 prehodil celotno slovensko planinsko transverzalo.

Čevlji za lovce.

Čevljarska zbirka MDŽ, 70. leta 20. stoletja, usnje,
v = 31cm, inv. št. ŽI;164.

Foto: Franc Temelj, 2009.

Vojaški čevelj za slovensko vojsko.

Čevljarska zbirka MDŽ, 90. leta 20.

stoletja, zgornji del: box usnje, podplat: guma,
podloga: sympateks, v = 30 cm, inv. št. ŽI;339.

Foto: Marko Kavčič, 2012.

Namen tega obuvala je, da vojakom
omogoča hojo in plezanje po različnih
terenih.

Alpinin razvoj: športni program

Alpina je najbolj poznana po športni obutvi. Razvijati so jo začeli po letu 1950 na podlagi tradicionalne nepremočljive gojzar obutve in je pomenila velik preobrat v proizvodni usmeritvi podjetja od »čevljev za delo« k »čevljem za luksuz«. Danes so najpogostejši (u)porabniki Alpinine športne obutve rekreativci.

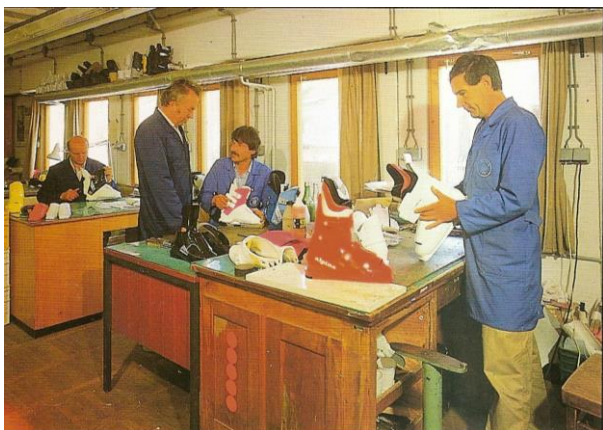
Pogled na Alpinino izložbo na sejmu v Zagrebu, 1980. Fototeka Alpina.

Smučarski program

Najbolj poznani so bili tako v svetu kot pri nas Alpinini smučarski čevlji. Prvi vrhunec v izdelavi smučarskih čevljev so doživeli leta 1967. V 70-tih letih so razvijali vedno nove tehnologije in izboljšave, v 80-tih so s promocijo lastne blagovne znamke sodili v sam vrh svetovnih izdelovalcev tovrstne obutve.

V Alpinine dele smučarske obutve so vgrajevali različne materiale (plastiko, plastificirano usnje, poliuretan ipd.), razvijali so različne načine vstopanja noge v čevlji, funkcije za boljše prilaganje čevlja nogi, smučarskim vezem in načinom smučanja, vlagali v privlačen dizajn in podobno.

Velik upad proizvodnje so po uspešnem desetletju povzročile »zelene zime« in politično-gospodarske spremembe v svetu.

***Proces se začne** v službi za razvoj in pripravo ...*

...in se zaključi v oddelku za montažo, kjer čevlji sestavijo. Fototeka Alpine.

Za izdelavo smučarskega čevlja orodjarji najprej pripravijo grobo odlita orodja....

...na katerih v proizvodnji s pomočjo strojev vlijejo plastiko za ogrodje pancerja.
Fototeka Alpine.

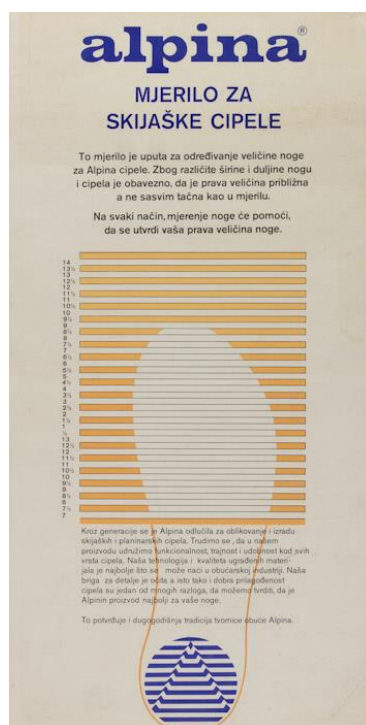
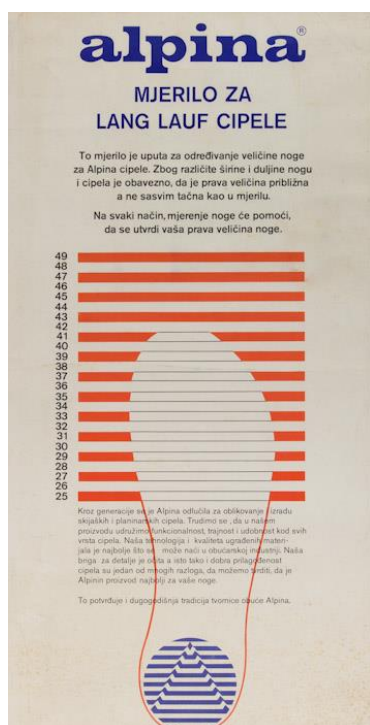
***Maketa pancarja** kot nagrada za zmagovalca na sindikalni tekmi v Žireh.*
Fototeka Alpina.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

Smučar na Alpininem plakatu za pancerje.

Čevljarska zbirka MDŽ, začetek 70. let 20. stoletja, v = 68 cm, inv. št. ŽI;236. Foto: Borut Slabe, 2012.

Papirnate predloge za merjenje velikosti športnih čevljev Alpina.

Čevljarska zbirka MDŽ, do 90-tih let 20. stoletja, karton, v= 48,5 cm, š= 25 cm, inv. št. ŽI;367.

Preden so v Alpini razvili optični merilec stopal, so v trgovinah svojim kupcem pomagali izbrati pravo velikost smučarske in smučarsko-tekaške obutve s pomočjo papirnatih predlog.

Usnjeni smučarski čevelj.

Čevljarska zbirka MDŽ, 50. leta 20. stoletja, usnje, d = 31cm, inv. št. ŽI;302. Foto: Tita Porenta, 2012.

Usnjen smučarski čevelj.

Čevljarska zbirka MDŽ, 50. leta 20. stoletja, usnje, d = 32 cm, inv. št. ŽI;309. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarski čevelj z utorom za smučarske vezi na peti je bil izdelan že v sodelovanju s smučarski strokovnjaki.

Eden Alpininih prvih zaklopkarjev.

Čevljarska zbirka MDŽ, 60. leta 20. stoletja, usnje, kovina, d = 30 cm, inv. št. ŽI;163.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarski čevlj na vezalke.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1969, usnje, kovina, brizgan podplat, d = 31 cm, inv. št. ŽI;352.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarski čevlj je izdelan z zarezi za smučarske vezi ter z lesenim notranjkom.

Otroški pancar z rdečimi vezalkami.

Čevljarska zbirka MDŽ, 60. leta 20. stoletja, usnje, kovina, d = 21cm, inv. št. ŽI;159.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Otroški pancar.

Čevljarska zbirka MDŽ, začetek 70-tih let 20. stoletja, usnje, kovina, d = 20 cm, inv. št. ŽI;304. Foto: Tita Porenta, 2012.

Enodelen smučarski čevlj klasične oblike z zaklopkami,

Čevljarska zbirka MDŽ, 1973, posebno maščeno usnje, brizgan podplat, d = 27 cm, inv. št. ŽI;353. Foto: Tita Porenta, 2012.

Prvi dvodelni serijsko izdelan plastičen smučarski čevlj.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1975, plastika, kovina, v = 33 cm, inv. št. ŽI;161. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarski čevlj z notranjim čevljem in zaklopkami »na zajlo« je bil izdelan v zelo živih barvah.

Otroški pancar Bambino.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1980, plastika, v = 23 cm, inv. št. ŽI;305. Foto: Tita Porenta, 2012.

Bambino je najbolj priljubljen enodelni otroški pancar s toplim notranjim čevljem iz Alpinine kolekcije, ki je bil prvi tovrstni otroški čevlji na svetovnem tržišču.

Smučarski čevlji Meteor.

Čevljarska zbirka MDŽ, 80-ta leta 20. stoletja, plastika, kovina, v = 35 cm, inv. št. ŽI;356. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarski čevlji Orion.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1985/86, plastika, v = 31 cm, inv. št. ŽI;351. Foto: Tita Porenta, 2012.

Pancer MS-750.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1997, v = 37 cm,
inv. št. ŽI;350. Foto: Tita Porenta, 2012.

Ta pancer je primer inovativnega pristopa k izdelavi smučarskega čevlja za boljše rekreativne smučarje v številnih barvnih kombinacijah in lažjim načinom obuvanja – z vstopom noge od zadaj.

Smučarski čevlj MS-500.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1990, v = 32 cm,
inv. št. ŽI;315. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarski čevlj Alpha C.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1992, v = 30 cm,
inv. št. ŽI;313. Foto: Tita Porenta, 2012.

Po zmagi na svetovnem pokalu v alpskem smučanju v Sarajevu leta 1987 se je Alpina z razvojem smučarskega čevlja Alpha uvrstila med najboljše proizvajalce vrhunskih smučarskih čevljev, ki so tekmovalcem nudili najboljšo oporo.

Otroški smučarski čevelj JR-200.
Čevljarska zbirka MDŽ, 1993, v = 25 cm,
inv. št. ŽI;306. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarski čevelj TC-9
Čevljarska zbirka MDŽ, 1995, v = 35 cm,
inv. št. ŽI;317. Foto: Tita Porenta, 2012.

Tovrstne pancarje je Alpina izdelovala za
japonsko tržišče.

***Čevlji za deskanje na snegu
(snowboardanje).***

Čevljarska zbirka MDŽ, 1996, v = 30 cm,
inv. št. ŽI;293. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarski čevlji CRV.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1999, v = 32 cm,
inv. št. ŽI;312. Foto: Tita Porenta, 2012.

Ta smučarski čevlji so v Alpini razvili za novo tehniko smučanja carving z ojačanim zgornjim delom, asimetrično školjko in nastavljivim mehanizmom.

Program smučarsko-tekaške obutve

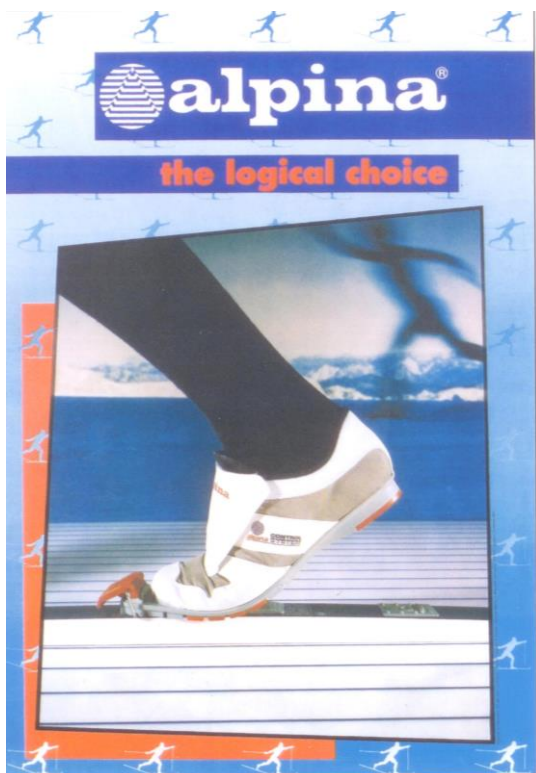
Drugi najbolj prepoznaven program športne obutve, s katerim Alpina še danes vzdržuje svetovno konkurenčnost, je smučarsko-tekaška obutev. Smučarsko-tekaške čevlje za rekreacijo so začeli v manjših serijah izdelovati leta 1973.

Postopoma so proizvodnjo prilagajali tržišču. Razvili so čevlje za različne tekaške stile in v povezavi s klasičnim, Nordic norm sistemom in Control sistemom tekaških vezi.

*Tek na smučeh je od konca 70-tih let 20. stoletja postal eden najbolj množičnih zimskih športov tudi pri nas. Tovrstni navdušenci se vsako leto udeležijo številnih maratonov in tekem, med katerimi je bil eden bolj obiskanih **Trnovski maraton**.*
Fototeka Alpina.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

Plakat Alpina, the logical choice, Control system, čevlji za tek na smučeh.

Avtor: SM Delo, Jani Bavčer, oblikovanje: Egon Bavčer, foto: Dušan Škerlep, Dušan Arzenšek, tisk: ČGP Delo, 1985, v = 94 cm.
Original hrani Gorenjski muzej Kranj.

NNN 75 mm.

Čevljarska zbirka MDŽ, guma, d = 30 cm, š = 10 cm, inv. št. ŽI;370. Foto: Tita Porenta, 2012.

Klasičen podplat s 75 mm širokim vpetjem za čevlje nižjega razreda za turno smučanje (touring).

NNN T II.

Čevljarska zbirka MDŽ, TR-guma, d = 23 cm, š = 8 cm, inv. št. ŽI;372. Foto: Tita Porenta, 2012.

NNN podplat prve generacije za rekreativne čevlje za turno smučanje.

NNN Xcelerator.

Čevljarska zbirka MDŽ, 2012, pebax, d = 28 cm, š = 10 cm, inv. št. ŽI;369. Foto: Tita Porenta, 2012.

NNN podplat tretje generacije za tekmovalne čevlje in trenutno najnovejši izdelek Alpine.

Eden prvih Alpininih čevljev za tek na smučeh.

Čevljarska zbirka MDŽ, 70-ta leta 20. stoletja, d = 29 cm, inv. št. ŽI;325. Foto: Tita Porenta, 2012.

Uporabnik si je moral luknje na konici podplata glede na vrsto vezi izvrtati kar sam.

Smučarsko-tekaški čevlj, model Bled.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1981, naravno usnje s PU filmom, podplat : gumi, d = 27 cm, inv. št. ŽI;324. Foto: Tita Porenta, 2012.

Čevlj z visokim mehkim ovratnikom je bil primeren za nove mehke smučine.

Čevelj za tek na smučeh CSN-280.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1986/87, zg. del: PU usnje, lahki najlon, podplat: control system, »pebax«, d = 32 cm, inv. št. ŽI;301.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Čevelj so razvili za diagonalni smučarsko-tekaški korak, ki je zahteval razvoj nove podplatne konstrukcije in vez Control System, ki je bila razvita 1985 hkrati s čevljem. Vez in čevelj so odlikovali enostavna uporaba, nizka teža in nova točka vpetja.

Smučarsko-tekaški rekreativni čevelj Racing NNN.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1997, d = 28 cm, inv. št. ŽI;323. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarsko-tekaški rekreativni čevelj NNN 312..

Čevljarska zbirka MDŽ, 1998, d = 28 cm, inv. št. ŽI;321. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarsko-tekaški otroški rekreativni čevlji NNN 82.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1998, zg. del: sintetika, d = 24 cm, inv. št. ŽI;322. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarsko-tekaški rekreativni čevlji BLAZER.

Čevljarska zbirka MDŽ, začetek 90-tih let 20. stoletja, d = 29 cm, inv. št. ŽI;319. Foto: Tita Porenta, 2012.

Smučarsko-tekaški rekreativni čevlji za turni tek BC-800.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1998, d = 28 cm, inv. št. ŽI;320. Foto: Tita Porenta, 2012.

Popolna Alpinina oprema za tek na smučeh: smučarsko-tekaške smuči, palice in klasičen sistem vezi s čevljem, model BLAZE.

Smuči: Čevljarska zbirka MDŽ, 1990/91, d = 170 cm, inv. št. ŽI;358.

Palice: Čevljarska zbirka MDŽ, 1990/91, d = 136 cm, inv. št. ŽI;363.

Vezi: Čevljarska zbirka MDŽ, 1990/91, d = 49 cm, š = 5 cm, inv. št. ŽI;364.

Čevelj: Čevljarska zbirka MDŽ, 1990/91, zg. del: sintetično usnje, d = 29 cm, v = 16 cm, inv. št. ŽI;365. Foto: Tita Porenta, 2012.

Druga športna obutev

Poleg smučarskega in smučarsko-tekaškega programa so v Alpini v manjših serijah in občasno, kot dopolnilni program, izdelovali tudi drugo športno obutev:

- APRES-SKI OBUTEV zelo priljubljena obutev, namenjena za uporabo po smučanju (od 1982 do 1992)
- OBUTEV ZA JADRANJE NA DESKI (od 1985 do 1990)
- ROLERJI (90. leta 20. stoletja)
- DRSALKE (90. leta 20. stoletja)

Otroci na tečaju rolanja v Alpininih rolerjih. Fototeka Alpina.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

***Après-ski* obutev za moške.**

Čevljarska zbirka MDŽ, v= 36 cm,

inv. št. ŽI;292. Foto: Tita Porenta, 2012.

Drsalka Alpina.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1991, v = 35 cm,

inv. št. ŽI;347. Foto: Tita Porenta, 2012.

Rolka BC.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1992, plastika,
v = 34 cm, inv. št. ŽI;290.

Foto: Tita Porenta, 2012

Alpinini čevlji za surfanje.

Čevljarska zbirka MDŽ, d= 29 cm, inv. št. ŽI;346.

Foto: Tita Porenta, 2012.

Alternativa športnemu programu Alpinin program lahke modne obutve

Leta 1951, ko se je v novi jugoslovanski državi končalo obdobje planskega gospodarstva, so nastopile nove gospodarske razmere. Alpina zgolj z izdelovanjem delavske obutve ne bi mogla več preživeti. Postavljena pred nove odločitve, je svoj program razširila še na proizvodnjo športne in lahke modne obutve. V naslednjih desetletjih so izdelovali predvsem ženske in moške čevlje v različnih izvedbah, materialih in oblikah in postali prepoznaven dobavitelj za države zahodne, zatem pa še vzhodne Evrope. Sočasno so za prodajo modne obutve na celotnem nekdanjem jugoslovanskem trgu ustanovili mrežo industrijskih prodajaln. Tudi za ta program so razvili lastno blagovno znamko (Simona fashion), izdelke so oglaševali s pomočjo oglasov, prodajnih fotografij in katalogov, plakatov, na sejnih in modnih revijah ter na druge sodobne načine.

***Alpinina kolekcija modne obutve na
Sejmu mode Zagreb 1954.***

Fototeka Alpina.

***Modna revija z manekenko Vasilijo
Jesenko, okoli 1975.***

Fototeka Alpina.

***Iz rok Alpine v roke potrošnika:**
komercialni direktor čestita kupcu za prvi
kupljeni par v novi trgovini, 1997.
Fototeka Alpina.*

***Alpinin jumbo plakat** s sloganom
»Najboljši par« na osrednji prireditvi ob
50-letnici podjetja leta 1997.
Fototeka Alpina.*

***Modna revija** poletne kolekcije obutve z
znanimi manekenkami ob 50-letnici Alpine
1997. Fototeka Alpina.*

Komisija poslovodij za izbor modne kolekcije v eni izmed Alpininih trgovin, 2002. Fototeka Alpina.

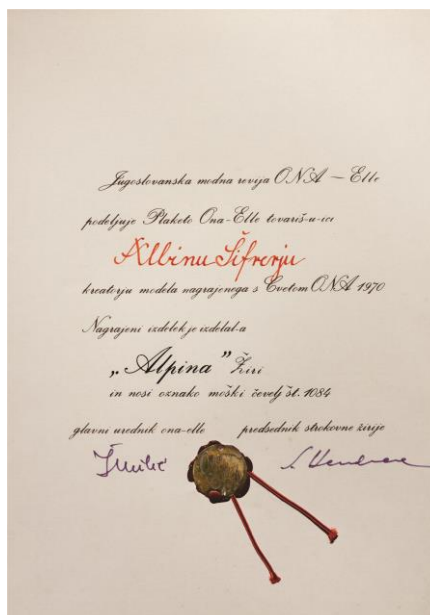

Pomembno vlogo pri uspešni prodaji lahke obutve imajo tudi lepo urejene trgovine doma in v tujini ter usposobljene in prijazne prodajalke. Fototeka Alpina.

KATALOG RAZSTAVLJENIH PREDMETOV

Kataloge Alpinine modne obutve z začetka 70. let 20. stoletja, ki jih je oblikoval Tomaž Kržišnik, odlikujejo avtorjev slikarski pristop, bogat kolorizem in neobičajen način predstavljanja obravnavanega motiva – čevljev. S tem je avtor povezal žirovsko tradicijo in sodobnost v celostno podobo podjetja, ki jo je nekaj let pred tem začrtal z izjemno kvalitetno grafično in pomensko zasnovanim znakom v oparthu. Čevljarska zbirka MDŽ.

Prvo mednarodno priznanje jugoslovanske modne revije Cvet ONA – ELLE, ki ga je prejela Alpina za model lahke obutve na sejmu Moda v Beogradu leta 1970. Avtor nagrajenega modela moškega čevlja je bil modelir Albin Šifrer. Original hrani Albin Šifrer, Žiri. Foto: Borut Slabe, 2012.

Moški čevelj.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1959, zgornji del iz junečjega boksa, okvirno šivana izdelava spodnjega dela, d = 29 cm, inv. št. ŽI;268. Foto: Tita Porenta, 2012.

Čevelj je primer prvih izvoznih artiklov v zahodne države.

Ženski visoki čevelj.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1959, zgornji del čevlja iz telečjega boksa, podložen z ovčjim krznom, okvirna šivana izdelava spodnjega dela čevlja, podplat in peta iz gume – naravnega kavčuka, d = 24 cm, inv. št. ŽI;269. Foto: Tita Porenta, 2012.

Čevelj za izvoz na Poljsko.

Moški eleganten čevelj.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1959–1961, zgornji del iz junečjega boksa –plastificiranega, podplat usnjen, izdelava skozi šivana, d = 30 cm, inv. št. ŽI;278. Foto: Tita Porenta, 2012.

Moški trendovski čevelj –»buler.«

Čevljarska zbirka MDŽ, 1970–1972, zgornji del iz junečjega boksa, podplat usnjen, izdelava lepljena, d = 29 cm, inv. št. ŽI;277. Foto: Tita Porenta, 2012.

Ženski salonar.

Čevljarska zbirka MDŽ, 70.ta leta 20. stoletja, zgornji del iz telečjega boksa, podplat usnjen, izdelava lepljena, d = 24 cm, inv. št. ŽI;282. Foto: Tita Porenta, 2011.

Izdelan za izvoz v Sovjetsko zvezo.

Ženski sandal.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1976, zgornji del čevlja iz naravnega cepljenca, podplat iz lahke poliuretanske mase, izdelava lepljena, d = 25 cm, inv. št. ŽI;270. Foto: Tita Porenta, 2011.

Ta čevelj je bil zelo priljubljen izvozni model v Sovjetsko zvezo.

Ženski čevlji s čipko.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1969, model salonarja je izdelal Milan Močnik, vzorec za izdelavo klekljane čipke »papirc« je narisal Danijel Primožič, čipko sta iz kovinskega sukanca naklekljali Marija Eržen in Mila Mihevc; zgornji del: usnje, kovinski sukanec, podplat usnje, d = 21,5 cm, inv. št. ŽI;235. Foto: Igor Pustovrh, 2010.

Pobudo za izdelavo predmeta, ki naj bi povezoval temeljne žirovske gospodarske dejavnosti, čevljarstvo in klekljarstvo, je dal Žirovec Emil Strlič, ustanovitelj podjetja Etiketa. Zaradi zelo natancčega in zamudnega postopka izdelovanje takih čevljev v večjih serijah ne bi bilo ekonomično.

Ženski čevelj z visoko peto.

Čevljarska zbirka MDŽ; 1973–75, zgornji del čevlja je iz ševreta – ovčje kože, plato iz poliuretanske pene, podplat iz neolitne gume, izdelava lepljena, d = 23 cm, inv. št. ŽI;273.

Foto: Tita Porenta, 2011.

Ta model je bil zelo priljubljen pri kupcih.

Ženski salonar, izdelan za več tržišč.

Čevljarska zbirka MDŽ; 1972, zgornji del iz finega ševroja – kozjega usnja, podplat neolitna guma, d = 25 cm, inv. št. ŽI;272. Foto: Tita Porenta, 2011.

Ženski sandal.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1976, zgornji del in prevleka podplatnega dela iz umetnega materiala (nadomestek usnja) spodnji del iz poliuretanske pene, podplat neolitna guma, d = 20 cm, inv. št. ŽI;280. Foto: Tita Porenta, 2011.

Ženski gležnjar.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1978, zgornji del je iz telečjega boksa, podplat neolitna guma, izdelava lepljena, d = 25 cm, inv. št. ŽI;281.

Foto: Tita Porenta, 2011.

Ženski sandal.

Čevljarska zbirka MDŽ, sredina 80.let 20. stoletja, zgornji del sandala iz telečjega boksa, podplat iz neolitne gume, izdelava lepljena, d = 23 cm, inv. št. ŽI;271. Foto: Tita Porenta, 2011.

Sandal je bil prodajan na različnih tržiščih.

Ženski čevelj – »trderka«.

Čevljarska zbirka MDŽ; prva polovica 80-tih let, zgornji del je iz svinjskega velurja, podplat iz poliuretanske mase, izdelava lepljena, d = 25 cm, inv. št. inv. št. ŽI;279. Foto: Tita Porenta, 2011.

Ženski čevlji.

Čevljarska zbirka MDŽ, 1973-75, zgornji del čevlja je iz ševreta – ovčje kože, plato iz poliuretanske pene, podplat neolitna guma, izdelava lepljena, d = 21,5 cm, inv. št. ŽI;274.

Foto: Tita Porenta, 2011.

Ženski škorenj.

Čevljarska zbirka MDŽ, 80. leta 20. stoletja, zgornji del je iz telečjega velurja, plato iz poliuretanske pene, podplat iz neolitne gume, izdelava lepljena, v = 45 cm, inv. št. ŽI;275.

Foto: Tita Porenta, 2011.

Škornji so bili izdelani za slovensko tržišče.

Ženski škorenj.

Čevljarska zbirka MDŽ, 80. leta 20. stoletja, zgornji del je iz junečjega boksa, podplat v stilu kaučuk – gume, izdelava lepljena, v = 40 cm, inv. št. ŽI;276. Foto: Tita Porenta, 2011.

Škornji so bili izdelani za domače tržišče.

»Meni je prav!« dekliški in ženski škornji.

Čevljarska zbirka MDŽ, sezone 2007/2008,
v = 38 cm, inv. št. ŽI;366.

Foto: Tita Porenta, 2012.

SEZNAM UPORABLJENE LITERATURE

1. BAŠ, Angelos: Za žirovsko muzejsko zbirko obutve na Slovenskem. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, let. IX, št. 14. Ljubljana: Pegaz International, 1988, 193.
2. BENO, Ana: *Slovenske blagovne znamke kot del kulturne dediščine Slovenije*. Diplomsko delo. Domžale, 2010.
3. BLAZNIK, Pavle: *Škofja Loka in loško gospostvo : (973–1803)*. Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1973.
4. BLAZNIK Pavle: Žiri v luči franciscejskega katastra. [http://www.dlib.si/besedila/časopisje in članki](http://www.dlib.si/besedila/časopisje_in_članki), 2010.
5. BOGATAJ, Marijan: Čevljar Košerč. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XXVIII, št. 37, Ljubljana: Pegaz international, 2007, 157–158.
6. BURGER, Borut: Pred razstavo o prenovi žirovskega muzeja. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XXV, št. 34, Ljubljana: Pegaz international, 2004, 84–85.
7. Adela Ramovš (ur.): *Cockta – pijača vaše in naše mladosti: o dediščini slovenskih blagovnih znamk*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 2010.
8. *Čevljarstvo v Žireh*. Žiri: Osnovna šola Žiri, 2008.
9. *Delo-življenje*. [http://www.dlib.si/besedila/časopisje in članki](http://www.dlib.si/besedila/časopisje_in_članki).
10. *Deset let Industrijske čevljarske šole v Žireh*. Tipkopis, 5 str.
11. DRINOVEC, Bogdan in ZAJEC, Alfonz: Življenje in delo Antona Kristana 1890–1967. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XXVII, št. 36. Ljubljana: Pegaz international, 2004, 105–109.
12. DURIAN-RESS, Saskia: *Schuhe*. Hirmer Verlach, 1991.
13. HOLYNSKI, Nada, ŽONTAR, Majda: *Gorenjska industrija od manufaktur do danes : tovarne in njihovi izdelki*. Kranj, Gorenjski muzej, 1992.
14. KARNER, Breda: *Doživetja in spomini tovarniške delavke*. Žiri: samozaložba, 2010.
15. *Koje dobre šuze! Šetnja kroz povijest obuće*. Zagreb: Etnografski muzej, 2006.
16. KOROŠEC, Ivanka: Oj šuštarja pa ne... Kako so nekoč ročno izdelovali čevlje. V: *Rodna gruda*, Revija za Slovence po svetu, letn. XL, št. 7, julij 1993, 15–16.
17. KRŽIŠNIK, Tomaž : *Izrisane podobe sveta in oblik = Drawings of images of the world and forms*. Ljubljana : Mestna galerija = Municipal Gallery, 1994, 119 str.
18. MAZZINI, Matjaž: *Od Štale do Ambasade: Pogovor z Beto Poljanšek Koman in Jakom Komanom*. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVII, št. 23/24. Ljubljana: Pegaz international, 1996, 14–24.
19. MIHEVC Milka: Čevljarstvo Arhar na Selu. V: *Selo pri Žireh*, Odbor za 5. srečanje Selo-Sela-Sele, 2001, 34–37.
20. MIKLAVČIČ, Milena: Marko Čar, smučar in alpinist. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVII, št. 23/24. Ljubljana: Pegaz international, 1996, 46–49.
21. MIKLAVČIČ, Milena: »Skojevc«, kramp, šilo in kopito (Franc Trček). V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVIII, št. 25/26. Ljubljana: Pegaz international, 1997, 53–56.
22. MIKLAVČIČ, Milena: Ko človek zmore, če hoče (Darij Erznožnik). V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVIII, št. 25/26. Ljubljana: Pegaz international, 1997, 48–52.
23. MIKLAVČIČ, Milena: Delali so v Alpini. Tončka. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVIII, št. 25/26. Ljubljana: Pegaz international, 1997, 44–47.
24. MLAKAR, Anton: Čevljarji pri Mačku v Žireh. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XXV, št. 34. Ljubljana: Pegaz international, 2004, 243.
25. Tone Eniko in Miha Naglič (ur.): *Moški pevski zbor Alpine Žiri (1979)*. Žiri: Alpina, 1979.

26. NAGLIČ, Miha: Iz preteklosti v prihodnost žirovskega muzeja. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, št. 25/26. Ljubljana: Pegaz international, 1997, 77–79.
27. NAGLIČ, Miha: *Žirovski vodnik : priročnik za Žirovce in vse, ki prihajajo v Žiri*. Ljubljana : Pegaz International, 2001.
28. NAGLIČ, Miha: *Človek in stroj*. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVIII, št. 25/26. Ljubljana: Pegaz international, 1997, 186–188.
29. NAGLIČ, Miha: Iz preteklosti v prihodnost žirovskega muzeja. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik* letn. XXV, št. 34. Ljubljana: Pegaz international, 2004, 77–84.
30. NAGLIČ, Miha: Tovar'ši, kako morete delat, ko ni direktor v partiji?. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVII, št. 36. Ljubljana: Pegaz international, 2006, 19–34.
31. NAGLIČ, Miha, ROJC KRONNEGER, Tanja: Matjaž Lenassi, novi predsednik uprave Alpine: »Tu sem, da bo to podjetje uspešno«. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVII, št. 36. Ljubljana: Pegaz international, 2006, 35–40.
32. *Ob 50. obletnici odprtja prve tovarne v Žireh*. V: *Slovenski poročevalec*, 15.8.1948.
33. PIVK, Vladimir: *Po sledih nekega dokumenta*. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, št. 25/26. Ljubljana: Pegaz international, 1997, 189–195.
34. PODOBNIK, Nejko (ur.): *1947–1987 Alpina. Ob 40-letnici obstoja*. Žiri: Alpina, tovarna obutve Žiri, 1987.
35. PODOBNIK, Nejko: Stane gluhodedov, ob njegovi 75-letnici: čevljar, letalec, vojak, šofer, finomehanik, električar, slikar. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVII, št. 36. Ljubljana: Pegaz international, 2006, 41–48.
36. *Pol stoletja Alpine*. Zbornik. Žiri: Alpina, tovarna obutve, d.d., 1997.
37. POLJANŠEK, Beta in KOMAN Jaka: Razstava o prenovi muzeja. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XXV, št. 34. Ljubljana: Pegaz international, 1997, 85–89.
38. PORENTA Tita: Dobro orodje je pol dela. V: *Etnolog*, letn. 9/1999, št. 2, 63–83.
39. PORENTA, Tita: Zgodovinski razvoj obutve. V: Nadja Terčon, Iris Furlan (ur.), *Obleka po meri človeka: zbornik strokovnih prispevkov za mentorje zgodovinskih krožkov*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije, komisija za delo zgodovinskih krožkov, 2007, 36–43.
40. PORENTA, Tita: »Lepšega pač ni na svetu kot je naš čevlarski stan...«. Brošura ob razstavi. Žiri: Muzejsko društvo Žiri, 2012.
41. PRIMOŽIČ, Tadeja: Začetki muzeja v Žireh. Muzejsko društvo v Žireh - včeraj, danes—in tudi jutri. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XXV, št. 25/26. Ljubljana: Pegaz international, 1997, 61–67.
42. RINK, Zdravko: *Moja vajenska doba in delo v Sori (1936–1941)*. Tipkopis, 2008.
43. RINK, Zdravko: *Moja vajenska doba in delo v Sori (1936–1941)*. V: Miha Naglič (ur.) *Žirovski občasnik*, letn. XXIII, št. 32. Ljubljana: Pegaz international, 2002, 103–120.
44. Mirko Cankar (ur.): *Selo pri Žireh: Selo-Sela-Sele*. Selo pri Žireh: Odbor za 5. srečanje Selo-Sela-Sele, 2001.
45. SLANA Miroslav-Miros: Motiv obutve v slovenski literaturi. V: [2000 : revija za krščanstvo in kulturo](#), št. 102/103/104, 1997, 293–295.
46. STANONIK, Marija: O čevlarskem poklicu in o življenju čevljarjev v Žireh. V: *Loški razgledi*, letn. 20. Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1973, 100–111.
47. STANONIK, Marija: Zgodovina žirovskega čevljarstva. V: *Loški razgledi*, letn. 18. Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1971, 128–146.
48. STANONIK, Marija: Delo žirovskih čevljarjev. V: *Loški razgledi*, letn. 20. Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1973, 100–111.

49. STANONIK, Marija: Bodica ali potica za Muzejsko društvo Žiri. V: Miha Naglič (ur.) *Žirovski občasnik*, let. VIII, št. 13. Ljubljana: Pegaz international, 1987, 157.
50. STANONIK, Marija: *Ostanite zvesti pevski kulturi Žirov! (Čez) 100 let žirovskega zborovskega petja. Ob 40-letnici moškega pevskega zbora Alpina, Žiri*. Žiri: Moški pevski zbor Alpina, 2004.
51. STANONIK, Marija: Muzejska zbirka v Žireh. V: *Loški razgledi*, letn 21. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 1974, 268–276.
52. STANONIK, Marija: Žiri, točka sredi globusa. V: Miha Naglič (ur.) *Žirovski občasnik*, letn. XXV, št. 34. Ljubljana: Pegaz international, 2004, 3–8.
53. TEMELJ, Franc: *Žirovski album: najkrasnejše žirovske razgledne dopisnice: 1899–2000*. Ljubljana: Pegaz International, 2000.
54. Tovarna športnih čevljev v Žireh je ena najmodernejših tovrstnih tovarn v Evropi. V: *Ljudska pravica*, 16. 8. 1958.
55. Tovarna športnih čevljev v Žireh – nova gospodarska zmaga. V: *Slovenski poročevalec*, 17. 8. 1848.
56. ZAJC, Ivan: Ivan Zajc (1876–1962): čevljarski podjetnik. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XX, št. 29. Ljubljana: Pegaz International, 1999, 118–133.
57. ZAJC, Pavel: Ivan Zajc (1876–1962). V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XX, št. 29. Ljubljana: Pegaz International, 1999, 134–158.
58. ZAJEC, Alfonz: Dokument, ki je spomenik žirovske podjetnosti. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XVII, št. 23/24. Ljubljana: Pegaz International, 1996, 52–124.
59. *Zbornik 30 let Tovarne obutve Žiri*. Žiri: Alpina, 1977.
60. *Zmagovanje kot način življenja*. Žiri: Alpina d. o. o., 2011.
61. ŽIROVSKI OBČASNIK. [http://www.dlib.si/besedila/časopisje in članki](http://www.dlib.si/besedila/časopisje_in_članki).
62. ŽAKELJ, Anton: Kriegsarbeitsgemeinschaft der Sairacher Schumacher/Prva skupnost žirovskih čevljarjev med vojno v Kranju. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XX, št. 29. Ljubljana: Pegaz International, 1999, 47–88.
63. ŽAKELJ Janko: Razvoj smučarskega čevlja (1948–1983). V: Miha Naglič (ur.): *Žirovski občasnik*, letn. 4, št. 5/6. Ljubljana: Pegaz International, 1983, 239–240.
64. Žirovski čevljarji so se preselili iz temačnih delavnic v novo tovarno. V: *Ljudska pravica*, 17. 8. 1948.

OBJAVE V MEDIJIH IN DRUGIH PUBLIKACIJAH

1. Bogataj, Boštjan: Lepšega pač ni na svetu. V: *Loški glas*, 24. 4. 2012.
2. Hanc, Marjana: Čevlji so bili zelo dragoceni. V: *Delo*, 8. 11. 2010, 4.
3. Kavčič, Igor: Prenovili stalno čevljarsko razstavo. V: *Gorenjski Glas*, 9. 11. 2010, naslovnica.
4. Kavčič, Igor: Trden in trpežen kot Žirovec. V: *Gorenjski Glas*, 16. 11. 2010, 12–13.
5. Kavčič, Igor: Mit Schuhen durchs Leben/Zgodba o žirovskem preživetju (dvojezični članek). V: *Nacbar/Sosed*, 15. 12. 2010.
6. Naglič, Miha: Zadnji čevljar. V: *Gorenjski Glas*, GG+, 5. 11. 2010, 16.
7. Naglič, Miha: Etnologi proučujemo življenje od spodaj navzgor. V: *Gorenjski Glas*, 30. 4. 2012, 12–14.
8. Porenta, Tita: Nova stalna razstava v muzeju Žiri. V: Miha Naglič (ur.), *Žirovski občasnik*, letn. XXXIII., št. 42, 71–87.
9. Porenta, Tita: »Lepšega pač ni na svetu, kot je naš čevljarski stan ...«, Žirovsko čevljarstvo skozi čas. Stalna razstava, Stara šola, Žiri. V: *Glasnik SED*, letn. 53, št. 1–2, 2013.
10. Vo. M.: Sloves žirovskega gojzarja. V: *Delo*: 31. 7. 2012.